

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra praktické teologie

Bakalářská práce

**PĚSTOUNSKÁ PÉČE SE ZAMĚŘENÍM NA SOS DĚTSKÉ
VESNIČKY V ČESKÉ REPUBLICE (POROVNÁNÍ
S RAKOUSKEM)**

Vedoucí práce: Mgr. Jana Šimečková

Autor práce : Lucie Kratochvílová

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Forma studia: Prezenční

Ročník : Třetí

2011

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum.....

Podpis studenta

V první řadě děkuji vedoucí své bakalářské práce Mgr. Janě Šimečkové za cenné rady, připomínky, metodické vedení práce a umožnění exkurzí do SOS dětských vesniček a do školy pro matky. Děkuji i panu RSDr. Jánovi Mišovičovi, CSc. za metodickou pomoc.

Dále velmi děkuji programovému řediteli SOS dětských vesniček ČR, panu Mgr. Janu Foldovi, národní poradkyni kvality péče, paní Mgr. Lucii Teresii Šultesové, ředitelce školy Colleg für Familien Pädagogik, paní Dr. Rose Heim a v neposlední řadě pověřeným pracovníkům SOS vesničky Altmünster za velkou ochotu poskytnout mi zásadní informace k bakalářské práci.

Také můj velký dík patří rodině a Martinovi J. za podporu a trpělivost, při psaní této práce.

Obsah

ÚVOD.....	6
1 PĚSTOUNSKÁ PÉČE JAKO JEDNA Z FOREM NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE.....	8
1.1 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE.....	8
1.2 PĚSTOUNSKÁ PÉČE	9
1.2.1 Vznik a zánik pěstounské péče	10
1.2.2 Děti v pěstounské péči a pěstouni.....	11
2 SOS DĚTSKÉ VESNIČKY	12
2.1 POLITIKA OCHRANY DÍTĚTE	12
2.2 PŮVOD SOS DĚTSKÝCH VESNIČEK.....	14
2.3 SOS DĚTSKÉ VESNIČKY OBECNĚ	14
2.3.1 Základní pilíře SOS dětských vesniček.....	15
2.3.2 SOS rodič v dětské SOS vesničce.....	17
2.3.3 Děti v pěstounské péči právě v SOS dětské vesničce	21
2.3.4 Financování chodu SOS vesniček.....	24
2.3.5 Zaměstnanci SOS dětské vesničky.....	24
2.3.6 Výhody a nevýhody SOS dětských vesniček.....	26
3 POZNATKY Z VÝZKUMU	28
3.1 OBECNĚ O SOS VESNIČKÁCH	28
3.1.1 Česká republika.....	28
3.1.2 Rakousko	29
3.1.3 Stručná komparace.....	30
3.2 SOS MATKY	30
3.2.1 Česká republika.....	30
3.2.2 Rakousko	32
3.2.3 Stručná komparace.....	33
3.3 DĚTI ŽIJÍCÍ V SOS VESNIČKÁCH	33
3.3.1 Česká republika.....	33
3.3.2 Rakousko	34
3.3.3 Stručná komparace.....	35
3.4 CELKOVÁ KOMPARACE ČESKÝCH A RAKOUSKÝCH SOS DĚTSKÝCH VESNIČEK	35
3.5 DISKUSE	38
ZÁVĚR	39

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	40
SEZNAM PŘÍLOH.....	44
ABSTRAKT	71
ABSTRACT.....	72

Úvod

Cílem této předkládané bakalářské práce je nastínit problematiku pěstounské péče realizované v SOS vesničkách, popsat fungování SOS vesniček. Záměrem je srovnat systém péče v těchto zařízeních v ČR a Rakousku. Rakousko jsem zvolila, protože je to země, ve které vznikla první SOS vesnička, a kde sídlí sdružení Kinderdorf International, pod které spadají SOS vesničky na celém světě.

Hlavním důvodem výběru tohoto tématu je fakt, že bych po dokončení studia chtěla jako sociální pracovnice pracovat s dětmi, nejlépe v náhradní rodinné péči na sociálně-právní ochraně dětí. Adopce a individuální pěstounská péče je u nás mého názoru veřejnosti celkem dobře známa a je o ní spousta napsáno značné množství literatury. V tomto ohledu je skupinová pěstounská péče ve formě SOS dětských vesniček (dále jen SOS vesniček) podle mého mínění spíše na okraji zájmu. Zahraniční literatura se SOS vesničkám poměrně věnuje, ale česká nikoli.

V teoretické části mi velmi pomohly e-mailové a telefonické konzultace s národní ředitelkou pro kvalitní péči paní Mgr. Lucií Teresou Šultesovou (souhlas o použití citací v této práci je v příloze, viz Příloha č. I), s projektovým ředitelem SOS vesniček ČR panem Mgr. Janem Foldou (souhlas o použití citací je v příloze, viz Příloha č. II), a s ředitelem SOS dětské vesničky Chvalčov panem Mgr. Cyrilem Maliňákem (souhlas o použití citací je v příloze, viz Příloha č. III) a také z osobních výpisků exkurze, kterou jsem absolvovala 9. března 2010 v jedné české SOS dětské vesničce, která si však nepřeje být v mé práci jmenována (poznámky jsou dostupné v mém archivu). Nejvíce jsem čerpala z dostupných interních dokumentů SOS vesniček (jak českých, tak rakouských), z internetových stránek SOS vesniček, z českých monografií zabývajících se náhradní rodinnou péčí (autoři jako Bubleová, Kovařík, Matějček, Smutková aj.) a dále z cizojazyčné literatury. Vzhledem k tomu, že jsem čerpala z anglicky i německy psaných knih, časopisů a internetových stránek, tak jsem při zpracovávání používala více internetových i knižních slovníků cizího jazyka.

K vypracování výzkumu, k porovnání českých a rakouských SOS vesniček, jsem si stanovila 26 otevřených otázek, které jsem rozdělila do tří částí, na obecnou část, část týkající se SOS maminek a týkající se SOS dětí. Za Českou republiku mi na všechny mé otázky odpověděl projektový ředitel SOS dětských vesniček ČR, pan Mgr. Jan Folda. Co se týče rakouských SOS vesniček, tak jsem využila možnost

absolvování exkurze ve škole pro SOS matky Colleg für Familien Pädagogik, kde mi na dotazy týkající se vzdělávání SOS matek odpovídala ředitelka této školy, paní Dr. Rosa Heim. A také jsem navštívila SOS dětskou vesničku Altmünster, kde mi na dotazy odpovídali pověřeni pracovníci SOS vesničky (potvrzení o použití získaných informací při rozhovoru je v příloze, viz Příloha č. IV). Poté jsem získaný materiál zpracovala ve třetím bloku celé práce s názvem Poznatky z mého výzkumu, který je rozdělen na čtyři kapitoly. V prvních třech kapitolách (viz kapitola 3.1, 3.2, 3.3) jsem popsala nejprve české SOS vesničky, poté rakouské a na závěr jsem vytvořila shrnující tabulku pro větší zpřehlednění rozdílů mezi nimi. V poslední kapitole tohoto bloku (viz kapitola 3.4) jsem provedla celkové srovnání SOS dětských vesniček České republiky a Rakouska.

Má práce není striktně členěna na teoretickou a praktickou část, ale i přesto obě tyto části obsahuje. Celá práce obsahuje tři hlavní bloky. První blok je nastínění problematiky pěstounské péče. Jde zde pouze o základní informace, protože cílem mé práce není zabývání se pěstounskou péčí jako takovou. Připadá mi, že je na místě zmínit se o ní, byť jen krátce, jelikož v českých SOS vesničkách je skupinová pěstounská péče základem. Druhý blok je věnován SOS dětským vesničkám obecně, ale je zaměřen na české SOS dětské vesničky, které pro mou práci považuji za hlavní. Jako poslední, třetí blok, jak už jsem se výše zmínila, je věnován poznatkům mého výzkumu.

1 Pěstounská péče jako jedna z forem náhradní rodinné péče

1.1 Náhradní rodinná péče

„Rodina je zajisté nejstarší lidskou společenskou institucí. Vznikla kdysi v pradávných dobách, kdy se člověk ještě moc málo podobal tomu, jak se známe dnes.“¹ „Na otázku, co je to „rodina“ nám jinak odpoví právník, jinak sociolog, jinak demograf nebo národohospodář.“² Není tedy možné pojem rodina jasně definovat. Z psychologického pohledu rodina je „společenská skupina spojená s manželstvím, pokrevními vztahy a odpovědností a vzájemnou pomocí.“³ Ano, to je biologická rodina, ale co když něco není v pořádku? Co když je rodina nefunkční, nebo je dítě sirotek? „U každého živočišného druhu jsou mláďata nejvíce ohrožena. Kdyby ta zahynula, vymřel by celý druh. To znamená, že každý druh si musel vytvořit mechanismy, kterými jsou jeho mláďata chráněna. Člověk, o jehož evoluční úspěšnosti není pochyb, má takových účinných mechanismů celou řadu.“⁴ „Příroda dokonce zařídila, že člověk dovede přijmout za své i cizí mládě, jím nezplozené, neporozené, nekojené.“⁵ A oproti tomu „dítě za své rodiče přijímá ty, kdo se k němu mateřsky a otcovsky chovají – a je pro ně zcela nepodstatné, zdali tihle „jeho“ lidé na to mají či nemají potvrzení z porodnice.“⁶

Ale „rodina zdaleka není jedinou institucí, která bude pečovat o prospěch, ochranu, výchovu a vzdělávání dítěte a která tedy bude mít rovněž vliv na utváření jeho osobnosti. Svoji roli tu hraje škola, hřiště, kamarádi, přátelé, zaměstnání atd. Ale rodina má mezi všemi přece jen jedinečné a výsadní postavení v několika směrech. Předně, jen ona stojí na začátku – a má tedy možnost ovlivňovat vývoj dítěte v jeho nejcitlivějších fázích.“⁷

Každé dítě má právo na rodinu. Okamžikem, kdy biologická rodina selhala, nebo se dítě stalo sirotkem, jeho život nekončí, naopak. Na řadu přichází náhradní rodina. Slovo

1 MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní: Rádci pro rodiče a vychovatele*. Praha: Portál, 1994. Kapitola 3. Co je rodina?, s. 15. ISBN 80-85282-83-6.

2 Tamtéž.

3 HARTL, P.; HARTLOVÁ, H.: *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. S. 512. ISBN 80-7178-303-X.

4 *Sborník přednášek z 6. konference o náhradní rodinné péči*. Praha: JAN, 1999. Možnosti a úskalí socializace dítěte v adopci a pěstounské péči, s. 22. ISBN 80-85529-66-1.

5 Tamtéž.

6 MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní: Rádci pro rodiče a vychovatele*. Kapitola 3. Co je rodina?, s. 16.

7 Tamtéž.

náhradní si člověk může vysvětlit jako něco nepravého, zdánlivého, méně hodnotného, ale tak to není. Naopak.⁸ „Dát opuštěnému dítěti novou rodinu, to je věc složitá a tak odpovědná, že „nějaké“ ty zákony a „nějaké“ to zdržování je tu docela na místě.“⁹ „V našich dětských domovech nejsou tisíce dětských chudáků, kteří by jen a jen čekali na dobrodiní, které jim někdo prokáže. V dětských domovech a jiných ústavech je dost dětí, to je pravda, ale jen velmi málo z nich je pro náhradní rodinnou péči tzv. právně volných.“¹⁰

„Náhradní rodinná péče je forma péče o děti, kdy je dítě vychováváno náhradními rodiči v prostředí, které se nejvíce podobá životu v přirozené rodině.“¹¹ „Náhradní rodinná péče o dítě může být realizována především jako:

1. osvojení
2. pěstounská péče
3. poručnická péče
4. opatrovnictví“¹²

Cílem této práce není zabývat se tématem osvojení, poručnické péče a opatrovnictví, o základní podstatě těchto forem náhradní rodinné péče se dočtete v příloze (Příloha č. V).

1.2 Pěstounská péče

Pěstounská péče má dlouhou historii (Příloha č. VI). Já bych ale v této bakalářské práci chtěla popsat pouze její podstatu, tudíž se minulostí nebudu vůbec zabývat.

Dnes je pěstounská péče upravena v těchto zákonech ve znění pozdějších předpisů: Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře a v právních předpisech o sociálním zabezpečení.¹³ „Pěstounská péče je státem garantovaná forma náhradní rodinné péče, která zajišťuje dostatečné hmotné zabezpečení dítěte i přiměřenou odměnu těm, kteří se

8 Srov. tamtéž.

9 MATĚJČEK, Z., et al. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, 2002. Kapitola 1. Děti potřebují rodiče a rodiče potřebují děti, s. 11. ISBN 80-7178-637-3.

10 Tamtéž, s. 12.

11 SMUTKOVÁ, L. *Sociální práce s rodinou: Vybrané kapitoly z teorií a metod sociální práce - Sv. 2*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. Kapitola 6. Sociální práce v oblasti náhradní rodinné péče o děti, s. 47. ISBN 978-80-7041-069-1.

12 Tamtéž, s. 48 - 49.

13 Srov. MATĚJČEK, Z., et al. *Osvojení a pěstounská péče: Rádci pro rodiče a vychovatele*. Kapitola 1. Děti potřebují rodiče, rodiče potřebují děti, s. 15 – 16.

ho ujali. Dítěti v pěstounské péči je poskytován příspěvek na úhradu potřeb dítěte a pěstounovi odměna pěstouna.¹⁴ Rozdílů mezi osvojením a pěstounskou péčí je mnoho. Je to například fakt, že „pěstounskou péčí nevzniká příbuzenský vztah dítěte s pěstouny a jejich příbuznými.“¹⁵ I když je pravda, že „se tyto vztahy obvykle neformálně vytvářejí a udržují“¹⁶.

„V praxi se uplatňují dva typy pěstounské péče. Individuální pěstounská péče probíhá v běžném rodinném prostředí, tj. s pěstounkou a s pěstounem, kteří většinou mají své vlastní děti nebo již děti vychovali. Skupinová pěstounská péče se děje v zařízeních pro výkon pěstounské péče, což jsou velké pěstounské rodiny, někdy i s vlastními dětmi pěstounů a dalšími třeba 4-6 nebo i více dětmi přijatými. Jiným takovým zařízením pro výkon pěstounské péče jsou SOS dětské vesničky, kde je pěstounskou péčí prověřena sama matka-pěstounka.“¹⁷

1.2.1 Vznik a zánik pěstounské péče

„Pěstounská péče vzniká rozhodnutím soudu.“¹⁸ „Soud může na návrh orgánu sociálně-právní ochrany svěřit dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu osobám, které jsou podle zvláštního právního předpisu zařazeny do evidence osob vhodných k výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu, a to na:

- a) dobu, po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat,
- b) dobu, po jejímž uplynutí lze dát souhlas rodiče s osvojením,
- c) dobu do pravomocného rozhodnutí soudu o tom, že není třeba souhlasu rodičů k osvojení.“¹⁹

„Pěstounská péče zaniká dosažením zletilosti dítěte. Jde-li o nezaopatřené dítě, např. soustavně se připravující na budoucí povolání, může trvat až do 26 let věku

14 SMUTKOVÁ, L. *Sociální práce s rodinou: Vybrané kapitoly z teorií a metod sociální práce*. Kapitola 6. Sociální práce v oblasti náhradní rodinné péče o děti, s. 54.

15 MATĚJČEK, Z., et al. *Osvojení a pěstounská péče*. Kapitola 1. Děti potřebují rodiče a rodiče potřebují děti, s. 16.

16 Tamtéž.

17 Tamtéž, str. 16.

18 BUBLEOVÁ, V.; VÁVROVÁ, A. *Sociálně-právní ochrana dětí: Problematika náhradní rodinné péče*. Nadace rozvoje občanské společnosti, 2009. Vysvětlení jednotlivých forem NRP. ISBN neuvedeno.

19 BUBLEOVÁ, V., et al. *Průvodce náhradní rodinnou péčí*. 4. vydání. Praha: OPS při Nadaci Terezy Maxové, 2008. Kapitola 4. Přehled typů náhradní rodinné péče, s. 7. ISBN neuvedeno.

dítěte.²⁰ Pěstounská péče „může být ovšem zrušena i rozhodnutím soudu, ale to jen z velmi vážných důvodů. Právně neřešenou otázkou zůstává, jak zajistit budoucnost dítěte po 18. roce, kdy dosáhlo zletilosti, ale ne ještě plné společenské samostatnosti.“²¹ S tímto se různě vyrovnávají skupinové pěstounské rodiny a SOS dětské vesničky.²²

1.2.2 Děti v pěstounské péči a pěstouni

„Děti vhodné pro pěstounskou péči jsou především sociálně osiřelé děti, které potřebují nejen trvalou individuální péči, ale i dlouhodobou výchovu v náhradní rodině. Jedná se většinou o děti s různými zdravotními či psychomotorickými obtížemi, děti starší, skupiny sourozenců nebo děti jiného etnika.“²³ „Patří sem i skupina dětí, u kterých brání osvojení překážky právní, především nesouhlas rodičů.“²⁴ „Dítěti v pěstounské péči zůstává nejdříve přijetí po vlastních rodičích, později je však možno zažádat na matrice o jeho změnu. Také styk původních rodičů s dítětem není vyloučen – v některých případech však může být rozhodnutím soudu i podstatně omezen. Je-li dítě svěřeno do pěstounské péče ve věku, kdy je schopno posoudit její obsah, má být zajištěno také jeho vyjádření.“²⁵

Bohužel „žadatelů o pěstounskou péči je spíše nedostatek.“²⁶ „Dítě může být svěřeno do pěstounské péče fyzické osobě nebo do společné pěstounské péče manželů; jedinou hmotně právní podmínkou je zájem dítěte.“²⁷ To tedy také znamená, že „osoba pěstouna musí poskytovat záruku řádné výchovy dítěte.“²⁸ „Pěstoun má právo zastupovat dítě a spravovat jeho záležitosti jen v běžných věcech. K výkonu

20 KOVAŘÍK, J.; BUBLEOVÁ, V.; ŠLESINGEROVÁ, K. *Náhradní rodinná péče v praxi*. Praha: Portál, 2004. Část 3. Užitečné informace o NRP, s. 150. ISBN 80-7178-957-7.

21 MATĚJČEK, Z., et al. *Osvojení a pěstounská péče*. Kapitola 1. Děti potřebují rodiče a rodiče potřebují děti, s. 17.

22 Srov. tamtéž.

23 KOVAŘÍK, J.; BUBLEOVÁ, V.; ŠLESINGEROVÁ, K. *Náhradní rodinná péče v praxi*. Část 3. Užitečné informace o NRP, s. 154.

24 Tamtéž.

25 MATĚJČEK, Z., et al. *Osvojení a pěstounská péče: Rádci pro rodiče a vychovatele*. Pěstounská péče, s. 16.

26 MATĚJČEK, Z., et al. *Náhradní rodinná péče: Průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999. Kapitola 1. Děti potřebují rodiče, rodiče potřebují děti, s. 38. ISBN 80-7178-304-8.

27 BUBLEOVÁ, V. *Hledáme nové rodiče*. Pěstounská péče, opatrovnictví, poručenství, s. 8.

28 BUBLEOVÁ, V., et al. *Průvodce náhradní rodinnou péčí*. 4. vydání. Praha: OPS při Nadaci Terezy Maxové, 2008. Přehled typů náhradní rodinné péče, s. 6. ISBN neuváděno.

*mimořádných záležitostí (např. vyřízení cestovního dokladu) žádá souhlas zákonného zástupce prostřednictvím orgánu sociálně právní ochrany a soudu.*²⁹ Soud jako nezávislý státní orgán může „stanovit pěstounovy povinnost podávat o výkonu pěstounské péče pravidelné zprávy soudu“³⁰

2 SOS dětské vesničky

2.1 Politika ochrany dítěte

Dítě, jak víme, je velmi křehké stvoření, které se nedokáže bránit. Bohužel dochází všude po celém světě k tomu, že jsou děti týrány, zanedbávány a zneužívány a to opravdu mnoha způsoby. Pro dopouštění se těchto tří hrůzných činů na dětech v moderním světě používáme pojem CAN syndrom. Je to syndrom, který je definován jako „poškození tělesného, duševního i společenského stavu a vývoje dítěte, které vznikne v důsledku jakéhokoliv nenáhodného jednání rodičů nebo jiné dospělé osoby.“³¹ Jakékoliv ubližování dítěti (fyzické týrání, psychické týrání, sexuální zneužívání, zanedbávání, šikanování,...) je velmi otřesné, proto se mu musí předcházet, a pokud k tomu dojde, tak prošetřit a trestat.³²

V SOS dětských vesničkách je podstatou pomoci dítěti a chránit ho, ale kdykoliv se může něco zvrtnout. Proto byla vytvořena taková malá publikace s názvem Politika ochrany dítěte (dále jen politika), která je pro všechny SOS dětské vesničky velmi závazná.

„Politika se opírá o

- a. kořeny, vize, poslání a hodnoty SOS dětských vesniček;*
- b. Úmluvu Spojených národů o právech dítěte,*
- c. zkušenosti a podněty všech zainteresovaných osob z jednotlivých sdružení SOS dětských vesniček včetně dětí, jež jsou důležitými partnery;*

29 Tamtéž, s. 6 - 7.

30 MATĚJČEK, Z., et al. *Osvojení a pěstounská péče: Rádci pro rodiče a vychovatele.* Pěstounská péče, s. 16.

31 VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese;* 2. rozšíř. vydání, Praha: Portál, 2008. Kapitola 24. Problémy spojené s nevhodným působením rodiny, s. 593. ISBN 978-80-7367-414-4.

32 Srov. ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Sociálně-právní ochrana dětí.* Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2007. Kapitola 5. Pomoc dítěti v případech vážného ohrožení, s. 18. ISBN 978-80-86991-27-6.

*d. zásady pro ochranu dítěte definované Koalicí pro zajištění bezpečnosti dětí.*³³

Cíle této politiky jsou jasně definované. Cílem je „zamezit případům zneužívání dětí a snížit počet incidentů; napomoci dětem uvědomovat si svá práva a převzít aktivní roli při ochraně dětí; informovat děti, zaměstnance členy předsednictva, rodiny, členy komunity, dobrovolné spolupracovníky a partnery o politice ochrany dítěte a s ní spojených postupech, povzbuzovat zaměstnance pracující přímo s dětmi, aby používali dovednosti potřebné pro rozvoj a ochranu každého dítěte; zajistit, aby měl každý zaměstnanec pracovní podmínky umožňující rozvoj a ochranu každého dítěte; podporovat otevřenou upřímnou diskusi o problematice zneužívání dětí na národních schůzích, na seminářích, ve všech programech, zařízeních, a mezi všemi partnery; nastavit jasný a bezpečný systém oznamování ve všech typech programů, které zajistí právo partnerů (dětí, rodičů, zaměstnanců) být vyslechnuti; vytvořit aktivní síť ochrany tak, aby byly všechny děti i dospělí v organizaci v bezpečí a chráněni.“³⁴

Politika se skládá ze čtyř součástí, a to z povědomí, prevence, oznámení a reagování. Povědomí se týká toho, aby se vědělo o problematice zneužívání dětí a také o rizicích, které to přináší. Prevence znamená předcházení, tzn., aby ke zneužití či vykořisťování došlo. Oznámení je také velmi důležité a ve výše uvedené publikaci je jasně definovaný postup. A jako další je reagování, což je okamžitá reakce, která musí vzniknout, když dojde ke zneužití dítěte – tato reakce je také v publikaci přesně popsána.³⁵

Je více než jasné, že se tato problematika objevuje všude, kde jsou děti a netýká se pouze těch, které žijí v SOS dětských vesničkách. Politika ochrany dítěte je opravdu velmi obsáhlé téma, ale cílem mé práce není zabývat se zneužíváním a vykořisťováním dětí. Proto jsem Vám tuto problematiku jen úvodem představila.

33 *Politika ochrany dítěte*; překlad E. Leňová; SOS-Kinderdorf International, 2008, s. 2. ISBN neuvedeno.

34 Tamtéž, s. 3.

35 Srov. tamtéž, s. 2.

2.2 Původ SOS dětských vesniček

První, kdo dostal nápad, který se týkal založení SOS dětských vesniček, byl Rakušan, doktor Hermann Gmeiner. K tomuto nápadu ho inspirovala jeho zkušenost s válkou, kde se setkal s mnoha válečnými sirotky. Snažil se jim mnoha způsoby pomáhat, ale zdálo se mu to dost neefektivní, starat se o děti bez domova, a tak přišel s návrhem založit tuto instituci³⁶ a řekl: „SOS dětské vesničky učinily prostou myšlenku základem celého výchovného úsilí. Vyrostly z předpokladu, že žádné dítě nemůže žít bez rodiny, že dítě potřebuje rodinu, aby mohlo rozvinout a projevit své fyzické, mentální a duševní schopnosti“³⁷.

V roce 1949 byl položen první kámen úplně první SOS dětské vesničky, která byla postavena ve městě Imst, v rakouském Tyrolsku. O jedenáct let později, v roce 1960, bylo založeno Sdružení SOS Kinderdorf International (KDI) v Salzburgu. Toto sdružení sloužilo jako tzv. střecha pro všechny SOS dětské vesničky. Hermann Gmeiner byl jejím prvním prezidentem. A díky své činnosti, kterou vykonával pro osiřelé a opuštěné děti, získal mnoho ocenění.³⁸

Ještě před smrtí Hermanna Gmeinaera se SOS vesničky rozšířily i mimo Evropu. Například v Koreji v roce 1963, a také v amerických a afrických zemích. Nakonec v roce 1985 bylo celkem 233 SOS vesniček v 85 zemích. Hermann Gmeiner zemřel o rok později, tj. roku 1986 v Innsbrucku a byl pohřben v první založené vesničce.³⁹

2.3 SOS dětské vesničky obecně

V dnešní době je pod organizací SOS-Kinderdorf International 132 národních sdružení a celkem tedy provozuje skoro 1 800 zařízení v podobě školek, komunit mládeže, škol, sociálních a zdravotních center včetně SOS dětských vesniček, kterých

36 Srov. *Manuál pro SOS dětské vesničky: SOS dětské vesničky*: SOS-Kinderdorf International, 2004. Přehled strategie SOS vesniček, s. 10. ISBN neuvedeno.

37 *Příručka Sdružení SOS dětských vesniček* [online]: [cit. 2010-08-08], s. 20, dostupné na WWW: <<http://www.sos-vesnicky.cz/res/data/002/000494.pdf>>.

38 Srov. SOS Children's villages International: *Hermann Gmeiner's curriculum vitae* [online]. SOS Children's Villages International, [cit. 2011-02-10], dostupné na <www.sos-childrensvillages.org/about-us/.../20071025_1326_cvhg_e.doc>.

39 Srov. tamtéž.

je přibližně 473.⁴⁰ Toto sdružení celosvětově nabízí domov pro 154 000 dětí a mladých lidí. Největší SOS dětská vesnička je v Indii, kde je 32 rodinných domků. Velikou zásluhou této vesničky je pomoc mnoha dětským uprchlíkům z Tibetu.⁴¹

SOS dětské vesničky se zavázaly k zajišťování kvality v oblasti náhradní rodinné péče a úzce spolupracují s dalšími zúčastněnými stranami s cílem zajistit zlepšení prostřednictvím stanovování norem. Prostřednictvím projektu Quality4Children SOS dětské vesničky zpracovaly soubor norem kvality pro náhradní rodinnou péči v Evropě.⁴² „*Posláním Quality4Children je zlepšovat situaci a šance na rozvoj dětí v péči mimo domov prostřednictvím těchto cílů: vytváření evropské sítě zainteresovaných stran hájících dětská práva v péči mimo domov; rozvoj evropských standardů kvality na základě zkušeností a osvědčených postupů přímo zúčastněných osob; podpora, přijímání, realizace a sledování standardů kvality pro děti v péči mimo domov v národním i evropském měřítku.*“⁴³ Standardy projektu Quality4Children jsou rozděleny do tří oblastí, a to na proces rozhodování a přijímání, proces péče a na proces opuštění péče. Pro lepší představu, jak takové standardy vypadají, se můžete podívat do přílohy, kde je jejich shrnutí (Příloha č. VII).

Celé sdružení se řídí dle stanov, které se pro každou zemi lehce obměňují, aby byly v souladu s obecně závaznými právními předpisy. I SOS dětské vesničky v České Republice mají své stanovy (viz Příloha č. VIII). A jako každý, kdo poskytuje v sociální sféře své služby, tak i Sdružení SOS dětských vesniček mají své standardy (Příloha č. IX).

2.3.1 Základní pilíře SOS dětských vesniček

SOS dětské vesničky jsou založeny na čtyřech pilířích, které dal dohromady právě Hermann Gmeiner.⁴⁴

40 Srov. SCHACHINGER, C. *A child's "right to a family"*. 2. vydání: SOS-Kinderdorf International, 2008. Kapitola 3. Family-based child care, s. 17. ISBN neuvedeno.

41 Srov. VERLAG, E. K. *Zu Hause im SOS-Kinderdorf*. München : Klopp, 1997. Die SOS-Kinderdörfer, s. 120 - 121. ISBN 3-7817-1797-6.

42 Srov. SCHACHINGER, C. *A child's "right to a family"*. Kapitola 4. Setting standards and monitoring out-of-home child care, s. 21.

43 *Standardy pro péči o děti mimo domov v Evropě*. Praha: Sdružení SOS dětských vesniček, Člověk v hledá člověka, o.s., 2008, s. 11, ISBN 978-80-254-3665-3.

44 Srov. *Manuál pro SOS dětské vesničky: SOS dětské vesničky*. Přehled strategie SOS vesniček, s. 10.

První je MATKA. Je jako první, protože pro opuštěné dítě je nejdůležitější to, že dostává matku, která dětem dává pocit jistoty, bezpečí a hlavně lásku. Pomáhá jim psychicky se dostat z krutého dětství, které si prožily. Dále jim ukazuje směr jakým se vydat, a také je připravuje na tvrdý, reálný život, který je čeká.⁴⁵ „*Samotná matka ve „vesničkově“ rodině se, obecně posuzováno, svou rodičovskou identitou více blíží matce adoptivní. Přijímá svou úlohu zpravidla jako životní, neměnnou a definitivní; větší počet dětí ji však chrání před výhradním spojením vlastního osudu jen s jedním z nich.*“⁴⁶ „*Jako profesionální pečovatelka ovlivňuje směr vývoje dítěte a samostatně řídí chod domácnosti. Uznává a respektuje původní rodinu každého dítěte, jeho kulturní kořeny a vyznání.*“⁴⁷

Druhým pilířem jsou DĚTI. V rodině o 5–7 dětech žijí vlastní i nevlastní sourozenci, chlapci a dívky v různých věkových kategoriích.⁴⁸ „*Tyto děti spolu se svou SOS matkou-pěstounkou vytvářejí emocionální vazby, které přetrvávají po celý život.*“⁴⁹ A tvoří tak rodinu.

Třetím pilířem je DŮM.⁵⁰ „*Dům je domovem rodiny, se svou vlastní atmosférou, rytmem a běžnou rutinou. Pod jeho střešou děti zažívají opravdový pocit bezpečí a sounáležitosti. Děti vyrůstají a učí se společně, dělí se o zodpovědnost, radost i trápení každodenního života.*“⁵¹ Tento dům je místem skutečného domova.⁵²

45 Srov. tamtéž.

46 MATĚJČEK, Z. et al. *Náhradní rodinná péče: Průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Psychologická hlediska náhradní rodinné péče, s. 49.

47 POKORNÝ, P.; BUŠINA, M. *Specifika pěstounské péče v SOS dětských vesničkách*. Metodický materiál: *Výchova dítěte v náhradní rodinné péči* [online]. 21. 3. 2010, [cit. 2010-08-14]. Dostupný na WWW: <<http://www.sos-vesnicky.cz/projekty/vice-deti-do-rodin/vzdelavani-pro-pestouny/metodicke-materialy/vychova-ditete-v-nahradni-rodinne-peci/specifika-pestounske-pece-v-sos-detskych-vesnickach/>>.

48 Srov. KLEČKOVÁ, M. *Sdružení SOS dětských vesniček...* [online]. SOS dětské vesničky, [cit. 2011-02-11], dostupné na: <<http://www.sos-vesnicky.cz/pro-media/>>.

49 *Manuál pro SOS dětské vesničky: SOS dětské vesničky*. Přehled strategie SOS dětských vesniček – Princip a poslání SOS dětských vesniček, s. 10.

50 Srov. ULLMANN, Elisabeth; HILWEG, Werner. *Kindheit und Trauma*. 2. vydání. Göttingem: Vandenhoeck & Ruprecht, 1998. s. 29. ISBN 3-525-01717-0.

51 POKORNÝ, P.; BUŠINA, M. *Specifika pěstounské péče v SOS dětských vesničkách*. Metodický materiál: *Výchova dítěte v náhradní rodinné péči* [online]. 21. 3. 2010, [cit. 2010-08-14]. Dostupný na WWW: <<http://www.sos-vesnicky.cz/projekty/vice-deti-do-rodin/vzdelavani-pro-pestouny/metodicke-materialy/vychova-ditete-v-nahradni-rodinne-peci/specifika-pestounske-pece-v-sos-detskych-vesnickach/>>.

52 Srov. ULLMANN, Elisabeth; HILWEG, Werner. *Kindheit und Trauma*. 2. vydání. Göttingem: Vandenhoeck & Ruprecht, 1998. s. 29. ISBN 3-525-01717-0.

Čtvrtým, posledním pilířem je VESNIČKA.⁵³ „SOS rodiny žijí společně a vytvářejí podpůrné prostředí vesničky, kde si děti bezpečně mohou hrát a navazovat přátelství. Rodiny se podílejí o své zkušenosti a nabízejí si vzájemnou pomoc. Žijí také jako integrovaní a participující členové okolní obce. Prostřednictvím rodiny, vesničky a obce se každé dítě učí účasti na životě společnosti“⁵⁴ Společenství jednotlivých domů tvoří SOS dětskou vesničku a se svými 10 – 15 domky je součástí života přilehlé obce či města. Poskytuje tedy rodinám nejen potřebné sociální zařízení, ale i nutnou a nezbytnou odbornou pomoc.⁵⁵

2.3.2 SOS rodič v dětské SOS vesničce

Když je zapotřebí získat SOS rodiče, tak jsou vyhlášeny náborové.⁵⁶ „Proces výběru, který je zárukou přijetí vhodných SOS matek, je rozhodujícím krokem při zakládání SOS rodiny.“⁵⁷ „Tento proces výběru řídí ředitel vesničky za podpory zástupkyně SOS matek.“⁵⁸ Ale lidí, co se na výběru SOS matky angažují je více. „Podílí se na něm pedagogové, psychologové, které sdružení zaměstnává, i maminky, které už ve vesničce pracují.“⁵⁹

Proces výběru a přípravy pěstounek/pěstounů se neustále měnil. Pokaždé "docházelo k různým způsobům teoretické a praktické přípravy - od víkendových kurzů po tříměsíční teoretický kurz. Vždy byla nedílnou součástí přípravy kandidátek praxe v konkrétní SOS vesničce. Během této praxe byly kandidátky zaměstnány na pozici rodinné asistentky. Vzhledem k tomu, že i praxe je stále součástí výběru pěstounů, může v ojedinělých případech dojít i k situaci, kdy kandidátka bude shledána jako nevhodná

53 Srov. tamtéž.

54 POKORNÝ, P.; BUŠINA, M. *Specifika pěstounské péče v SOS dětských vesničkách*. Metodický materiál: Výchova dítěte v náhradní rodinné péči [online]. 21. 3. 2010, [cit. 2010-08-14]. Dostupný na WWW: <<http://www.sos-vesnicky.cz/projekty/vice-deti-do-rodin/vzdelavani-pro-pestouny/metodicke-materialy/vychova-ditete-v-nahradni-rodinne-peci/specifika-pestounske-pece-v-sos-detskych-vesnickach/>>.

55 Srov. *The SOS Children's Village* [online]. SOS Children's Villages International, [cit. 2011-02-11], dostupné na: < <http://www.sos-childrensvillages.org/What-we-do/family-based-care/childrens-village/Pages/default.aspx>>.

56 Srov. Pověření pracovníci: *Exkurze ze dne 15. prosince 2010*, v SOS vesničce Altmünster, Kinderdorfstraße 16; z mých poznámek, které jsou dostupné v mém archivu.

57 *Manuál pro SOS dětské vesničky: SOS dětské vesničky*. Naplňování standardů SOS dětských vesniček v praxi – SOS matka-pěstounka vede SOS rodinu – Směrnice, s. 26.

58 Tamtéž.

59 TOMAN, K. *SOS vesničky vracejí dětem naději*. MF DNES: Jihovýchodní Morava. 13. 12. 2007, s. 3.

*pro pozici pěstounky nebo se sama rozhodne proces ukončit. Toto riziko se snaží Sdružení SOS dětských vesniček minimalizovat důkladným výběrem kandidátek."*⁶⁰

Nyní se dostaneme k samotnému výběru pěstounů/pěstounek, k takovému jaký funguje dnes. Jak už jsem zmínila, tak při výběru jsou určitá kritéria, dle kterých se vybírá, a to:

- trestní a morální bezúhonnost je podmínkou⁶¹
- věk
 - věk není nějak daný, ale osvědčilo se přijímat zájemce kolem 30 až 40 roku⁶²
- mateřské zkušenosti⁶³
 - to znamená, že nebudou vyžadovat splnění snů, které si sami nesplnili (například si říkají: „nedostala jsem se na vysokou školu, tak ty tam půjdeš“ → uspokojení svého snu), ale toto si splnili na svých dětech a teď se už jen zaměří na to dávat lásku, oporu, bezpečí a pomohou dětem osamostatnit se a „normálně“ fungovat v dnešním světě
- pohlaví
 - přednost zde mají ženy
 - důvodem je pravá mateřská láska
 - je pravda, že muž nikdy do dnešní doby nebyl zájemcem jako jednotlivec
 - dříve se SOS dětské vesničky bránily manželským párům, ale nyní už ne⁶⁴
 - „dřívější povinnost žen pěstounek setrvat v náhradní rodině bez možnosti mít partnera byla nahrazena svobodnou volbou, zda dotyčná zůstane na výchovu dětí sama či nikoliv; v současnosti jsou přijímány jak samotné pěstounky, tak i pěstounské páry“⁶⁵
- motivace
 - tento bod hraje jednu z nejdůležitějších rolí při výběru pěstounů

60 Srov. ŠULTESOVÁ T. L., *E-mailová korespondence ze dne 21. února 2011*. Dostupné v mém archivu.

61 Srov. *Exkurze ze dne 15. prosince 2010, v SOS vesničke Altmünster, Kinderdorfstraße 16*; z mých poznámek, které jsou dostupné v mém archivu.

62 Srov. ŠULTESOVÁ, L. T. *Staňte se pěstouny v SOS dětské vesničke!* [online], [cit. 2011-02-11]. Dostupné na: <<http://www.sos-vesnicky.cz/hledame-pestouny>>.

63 Srov. tamtéž.

64 Srov. MALIŇÁK, C. *Emailová korespondence, ze dne 8. a 16. dubna 2010*, dostupné v mém archivu.

65 POKORNÝ, P.; BUŠINA, M. *Specifika pěstounské péče v SOS dětských vesničkách*. Metodický materiál: *Výchova dítěte v náhradní rodinné péči* [online]. 21. 3. 2010, [cit. 2010-08-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.sos-vesnicky.cz/projekty/vice-deti-do-rodin/vzdelavani-pro-pestouny/metodicke-materialy/vychova-ditete-v-nahradni-rodinne-peci/specifika-pestounske-pece-v-sos-detskych-vesnickach/>>.

- je velmi podstatné vědět, proč se uchazeč/uchazečka chce stát pěstounem právě v SOS dětské vesničce
- mezi špatné důvody patří například ztráta zaměstnání a tady to je jedna z možností; ztráta střechy nad hlavou – vidina toho, že bude mít kompletně vybavený dům a k tomu někoho vychová; rozvod, ze kterého se chce tímto způsobem dostat,....
- negativních důvodů je celá řada
- mezi ty dobré (jaké by měly být) patří potřeba dát opuštěným dětem lásku, pocit jistoty, bezpečí, vychovávat je a pomáhat jim i přes možné problémy, které mohou nastat.⁶⁶

V první řadě se absolvuje nezávazné osobní setkání v Národní kanceláři v Praze, při kterém se ujasní vzájemné požadavky a představy. Zájemkyně má také díky této schůzce možnost zjistit všechny podmínky a okolnosti péče o děti v SOS dětských vesničkách a dostat odpovědi na své otázky, na které odpovídá národní poradkyně pro kvalitní péči. Dalším krokem je absolvování psychologické diagnostiky, protože jak už jsem se výše zmínila, tak na pozici SOS matky/pěstounky jsou kladeny vysoké nároky na osobnostní vlastnosti a schopnosti. Tato diagnostika je vedena odborným psychologem, který dlouhodobě spolupracuje s SOS vesničkami. Na diagnostiku navazuje individuální práce zájemkyně s psychologem/průvodcem. Tato spolupráce je zaměřena na osobnostní rozvoj i přípravu na vstup do SOS vesničky. Tato práce trvá 20 až 25 hodin. Psycholog/průvodce podporuje kandidátku po celou dobu až do chvíle, než se stane SOS matkou/pěstounkou. Kandidátka má tedy v každé chvíli jednu konkrétní důvěrnou osobu, na kterou se může kdykoliv obrátit. Poté vybrané zájemkyně podstupují vzdělávání. Jako první je teoretický kurz pořádaný Sdružením v rozsahu přibližně 10 dní. Tato teorie zahrnuje všechna důležitá témata týkající se např. pěstounské péče, SOS dětských vesniček, vývojové psychologie, práce s týranými či zneužívanými dětmi, deprivace, avšak také sebezkušenostní část. Do této chvíle neustále probíhá celý proces přípravy na pozici SOS matky/pěstounky současně s výkonem běžného zaměstnání zájemkyně. Teprve až po absolvování výše popisované teoretické přípravy vstupují vhodné kandidátky do konkrétní SOS dětské vesničky na 6 měsíční praxi a jsou zaměstnány na pozici kandidátky/rodinné

⁶⁶ Srov. ŠULTESOVÁ T. L., *Telefonická konzultace ze dne 21. února 2011*. Z mých poznámek z rozhovoru dostupných v mém archivu.

asistentky.⁶⁷ „SOS matce/pěstounce/kandidátce je také přiřazena zkušená SOS matka/pěstounka, která jí jako učitelka poskytuje oporu a zpětnou vazbu.“⁶⁸ Tak tedy pod dohledem zkušené SOS matky/pěstounky a také s pomocí odborného SOS týmu a ředitele vesničky se připravují na život v SOS dětské vesničce, na zvládnání běžných denních povinností a na péči o děti. Během této praxe je podána žádost o zařazení do Evidence žadatelů pěstounů u příslušného krajského úřadu, jako žádají zájemci o individuální pěstounskou péči. Toto zařazení do Evidence je nezbytnou podmínkou pro přijetí kandidátky na pozici SOS matky/pěstounky v SOS dětské vesničce.⁶⁹ „Po ukončení praxe následuje závěrečné hodnocení komise, která doporučuje či nedoporučuje kandidátku na pozici matky-pěstounky.“⁷⁰ „Může tedy v ojedinělých případech dojít i k situaci, kdy kandidátka bude shledána jako nevhodná pro pozici pěstounky nebo se sama rozhodne proces ukončit. Toto riziko se snaží Sdružení SOS dětských vesniček minimalizovat důkladným výběrem kandidátek.“⁷¹ Pokud je vše v pořádku a nyní již nová SOS matka/pěstounka se cítí být připravena, tak v té chvíli se už hledají děti umístěné v ústavní péči, pro které by byla již nová SOS matka/pěstounka vhodnou náhradní maminkou.⁷²

Jaké jsou výhody být pěstounem právě v SOS dětské vesničce? Tady jsou některé vyjmenovány:

- pěstounky dostávají dům, který je 100% vybavený, jen svůj pokoj si zařizují, ale mají zde vše například i sociální zařízení pouze pro sebe a děti mají zase své,
- pěstounky dále dostávají odbornou pomoc ve formě psychologů a pedagogů, kteří jsou neustále k dispozici,⁷³
- organizace opraví vše na vlastní náklady, co se poškodí, a tak se tedy pěstounka nemusí starat absolutně o žádné opravy, jen závadu nahlásí správci,

67 Srov. ŠULTESOVÁ T. L., *E-mailová korespondence ze dne 21. února 2011*. Dostupné v mém archivu.

68 *Manuál pro SOS dětské vesničky: SOS dětské vesničky*. Naplňování standardů SOS dětských vesniček v praxi – SOS matka-pěstounka vede SOS rodinu – Podrobný výklad směrnice, s. 28.

69 *Jak probíhá nábor matek – pěstounek v SOS dětských vesničkách* [online]: 2001 [cit. 2010-21-02], Dostupné na: <<http://www.sos-vesnicky.cz/hledame-pestouny/jak-probiha-nabor-matek-pestounek-pestounskych-paru/>>

70 ŠULTESOVÁ T. L., *E-mailová korespondence ze dne 21. února 2011*. Dostupné v mém archivu.

71 Tamtéž.

72 Srov. tamtéž.

73 Srov. ŠULTESOVÁ T. L., *Telefonická konzultace ze dne 21. února 2011*. Z mých poznámek, které jsou dostupné v mém archivu.

- pěstounka má právo na osobní volno, a to dva dny v měsíci a dvacet pět dní v roce, které jsou rozloženy (1 týden jarní prázdniny, 2 týdny letní prázdniny),⁷⁴

2.3.3 Děti v pěstounské péči právě v SOS dětské vesničce

Děti do SOS dětské vesničky jsou přijímány ve většině případů z dětských domovů.⁷⁵ *„Za adepty přijetí do SOS rodiny jsou považovány pouze ty děti, které potřebují nový domov v trvalém náhradním rodinném prostředí a pro které nelze najít vhodnější péči.“*⁷⁶

Aby bylo dítě přijato do SOS dětské vesničky, tak nestačí splnění výše uvedených požadavků, jsou zde i další kritéria.⁷⁷ Děti, které jsou vhodné pro pěstounskou péči v SOS dětských vesničkách, jsou *„především opuštěné děti, které vyžadují nejen trvalou individuální péči, ale i dlouhodobou výchovu v náhradní rodině. Jedná se většinou o děti s různými zdravotními či psychomotorickými obtížemi, děti starší, skupiny sourozenců nebo děti jiného etnika.“*⁷⁸

Když je ve vesničce volná kapacita, tým SOS vesničky se poohlédne po dítěti, které spáruje s vhodnou matkou. Jak už jsem se výše zmínila, tak *„nejvyšší prioritou jsou osiřelé a opuštěné děti nebo ty, jejichž rodiny nejsou schopny o ně samy pečovat. Dalším případem jsou děti, které byly soudně odebrány z rodičovské péče a vyžadují dlouhodobou náhradní rodinnou péči. S výjimkou sourozeneckých skupin jsou obvykle přijímány děti ve věku do deseti let. Děti s lehčí tělesnou nebo duševní vadou jsou zvažovány pro přijetí pouze tehdy, je-li SOS rodina schopna zajistit jejich potřeby. Děti se závažným postižením jsou doporučeny k přijetí do alternativních zařízení, která jim mohou poskytovat efektivní péči v souladu s jejich specifickými potřebami.“*⁷⁹ Poté, co tým SOS vesničky najde dítě vhodné pro skupinovou pěstounskou péči právě

74 Srov. ŠULTESOVÁ, L. T. *Staňte se pěstouny v SOS dětské vesničce!* [online], [cit. 2011-02-11]. Dostupné na: < <http://www.sos-vesnicky.cz/hledame-pestouny>>.

75 Srov. MATĚJČEK Z., BUBLEOVÁ V., KOVAŘÍK J.: *Sourozenci a pěstounská péče* [online]. 23. 8. 2002, [cit. 07-01-2011]. Dostupný na WWW: < <http://www.rodina.cz/clanek2634.htm>>.

76 *Manuál pro SOS dětské vesničky: SOS dětské vesničky*. Naplňování standardů SOS dětských vesniček v praxi – Děti jsou umístěny v SOS rodině, kde jsou jejich potřeby nejlépe uspokojovány – Směrnice, s. 34. ISBN neuvedeno.

77 Srov. ŠULTESOVÁ T. L., *E-mailová a telefonická konzultace ze dne 21. února 2011*. Z mých poznámek dostupných v mém archivu.

78 MATĚJČEK, Z., et al. *Osvojení a pěstounská péče*. Děti potřebují rodiče a rodiče potřebují děti, s. 19.

79 *Manuál pro SOS dětské vesničky: SOS dětské vesničky*. Naplňování standardů SOS dětských vesniček v praxi – Děti jsou umístěny v SOS rodině, kde jsou jejich potřeby nejlépe uspokojovány – Směrnice, s. 34.

v SOS vesničce, tak je SOS matce/pěstounce ukázán spis dítěte, ke kterému se může vyjádřit. Když souhlasí, že by o dítě měla zájem, tak je sjednána schůzka matky a dítěte v jeho přirozeném prostředí. Po této schůzce se matka může opět vyjádřit. Je jen na její vůli, zda dítě přijme. Jakmile se rozhodne o jeho přijetí, začíná předpěstounská péče a podstupují se formální záležitosti týkající se pěstounské péče, tj. soudní rozhodnutí o pěstounské péči.⁸⁰

V SOS dětských vesničkách se jedná o skupinovou pěstounskou péči⁸¹, proto matka-pěstounka musí „připravit ostatní děti v SOS rodině na příchod jejich nového bratra nebo sestry.“⁸²

„Na každé dítě je pohlíženo jako na specifického jedince, z kterého by se měl s nezbytnou pomocí stát zodpovědný a participující člen společnosti.“⁸³ Ještě před příchodem dítěte do SOS dětské vesničky mu „vesničkový“ tým vytvoří adaptační plán, pro lepší začlenění do vesničky. U každého nově příchozího dítěte se uspořádá po několika měsících jeho pobytu v SOS vesničce sezení, kterého se účastní pěstounka, odborníci, ale i dítě, a společně stanoví individuální plán dítěte. Ten obsahuje například podporu kontaktu s biologickou rodinou, potlačování psychické poruchy, doučování a mnohé další. SOS vesnička a její pracovníci bohužel nemohou ovlivnit to, jak bude pěstoun dítě vychovávat, protože dítě patří pěstounům nikoliv organizaci, ale jak už jsem se zmínila, organizace poskytuje odbornou pomoc prostřednictvím pedagogů a psychologů.⁸⁴

Když jsou děti pro pěstouny nezvladatelné, psycholog ani pedagog nepomohl, řeší se to přes středisko výchovné péče. V krajních případech je pěstounská péče ukončena a dítě je posláno do diagnostického ústavu a poté do jiné formy náhradní rodinné péče.⁸⁵

Nejobtížnější pro děti nejen v SOS dětských vesničkách je období puberty, kdy každý přirozeně pátrá po svém původu, tedy po svých rodičích. Zda udržovat kontakt

80 Srov. ŠULTESOVÁ T. L., *Telefonická konzultace ze dne 21. února 2011*. Z mých poznámek dostupných v mém archivu

81 Srov. MATĚJČEK, Z., et al. *Náhradní rodinná péče: Průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Psychologická hlediska náhradní rodinné péče, s. 47.

82 *Manuál pro SOS dětské vesničky: SOS dětské vesničky*. Naplňování standardů SOS dětských vesniček v praxi – Děti jsou umístěny v SOS rodině, kde jsou jejich potřeby nejlépe uspokojovány – Směrnice, s. 36.

83 Tamtéž, str. 37.

84 Srov. ŠULTESOVÁ T. L., *Telefonická konzultace ze dne 21. února 2011*. Z mých poznámek dostupných v mém archivu.

85 Srov. tamtéž.

s biologickou rodinou je velmi diskutovanou problematikou.⁸⁶ „Vždy jde o velmi individuální záležitost a u každého dítěte je třeba ji posuzovat velmi opatrně. Ať už se původní rodina starala o dítě sebehůř, byla – a stále bude – jeho součástí.“⁸⁷ Nikdo dítěti v SOS vesničce nebrání, aby po svých rodičích pátral. Všichni se snaží pomoci dohledat biologické rodiče. Když je naleznou, tak se na vše musí postupně, aby dítě nemělo plané naděje. Z počátku je to prostřednictvím telefonátu a osobní schůzka je až po nějaké době, ale za přítomnosti zaměstnanců vesničky. Nejhorší jsou takové případy, kdy se například biologický rodič dostal do vězení, nudil se, tak se dítěti ozval. Pochopitelně dítě v tom vidí něco velkého a úplně se na myšlenku, že bude se svým vlastním rodičem, upnul. Ale když se rodič z vězení dostal, tak na dítě ani nepomyslel. Přestal telefonovat, psát dopisy,... prostě žádná komunikace a žádný zájem. Toto na dítě má negativní dopad, který ho velmi ovlivní a v nejhorších případech to může vést i k hospitalizaci dítěte v psychiatrické léčebně.⁸⁸ Z těchto důvodů je nutné přistupovat velmi opatrně.

Bavíme se tu neustále o dětech a jejich životě do 18 let, ale co se děje ve chvíli, když dítě dospěje? Sociologický výzkum z roku 2007 ukázal, „že více než polovina dětí, které jsou vychovávány v dětských domovech, nejméně jednou za život skončí ve vězení. V osmnácti letech se za mini totiž brány domova zavřou a oni většinou zůstanou bez pomoci a hlavně bez základních životních návyků. Často tak končí na ulici, žijí se prostitucí nebo prodejem drog. Začarovaný kruh, ze kterého se SOS vesničky snaží své děti všemožně vymanit, tak se uzavře.“⁸⁹ Tomuto se ale musí předcházet a SOS vesničky se o to usilovně pokouší. Základem je snaha o socializaci do společnosti. To jak se postupuje, je podle sociální zdatnosti jedince. Ti, kteří jsou velmi sociálně zdatní, jdou při studiích na internát, kam chodí i ostatní děti. Méně zdatní jdou do Komunity mládeže.⁹⁰ „To je vlastně internát, kde děti bydlí, když přes týden chodí do školy. Na víkend se zase vracejí domů.“⁹¹ Anebo SOS dětská vesnička

86 Srov. MATĚJČEK, Z., et al. *Osvojení a pěstounská péče*. Říci, nebo neřici?, s. 104.

87 ARCHEROVÁ, C. *Dítě v náhradní rodině: Nejčastější problémy při výchově mladších dětí v náhradní rodině*. Praha: Portál, 2001. Kapitola 6. Problémy se vztahy v rodině - kontakt s původní rodinou a důležitými osobami z minulosti, s. 96. ISBN 80-7178-578-4.

88 Srov. *Exkurze v jedné české SOS dětské vesničce - 9. března 2010*. Přednášející si nepřejí být v bakalářské práci jmenováni. Z poznámek dostupných v mém archivu.

89 TOMAN, Karel. *SOS vesničky vracejí dětem naději*. MF DNES: Jihovýchodní Morava. 13. 12. 2007. s. 3.

90 Srov. FOLDA, J. *Emailová korespondence, ze dne 29. září 2010 – 10. února 2011*, dostupné v mém archivu.

91 TOMAN, K. *SOS vesničky vracejí dětem naději*. MF DNES: Jihovýchodní Morava. 13. 12. 2007. s. 3.

zajišťuje program Polozávislého bydlení – to znamená, že vesnička vlastní byt, který je „dětem“ k dispozici po studiích, kde jim pomáhají pracovníci najít zaměstnání a zařadit se do společnosti, ale neustále je od nich požadováno, aby dodržovaly pravidla organizace. V tomto Polozávislém bydlení je navštěvuje pedagog a psycholog, kteří jim pomáhají. Tento program Polozávislého bydlení je možné využívat pouze do 24 let, a pak se musí postavit na vlastní nohy.⁹²

2.3.4 Financování chodu SOS vesniček

Vesničky fungují jako nestátní neziskové organizace, jejichž financování je postaveno na finančních prostředcích od sdružení SOS-Kinderdorf International, státních dotací a také ze sponzorských darů.⁹³ „*Jednotlivci, vlády, firmy a další dárci přispívají svými dary.*“⁹⁴

Sponzorské dary jsou dvojího druhu. Buď sponzoři věnují peníze či jiný dar celé SOS dětské vesničce, anebo si sponzor vybere dítě a posílá mu na jeho účet určitou částku. I z tohoto důvodu má každé dítě, žijící v SOS dětské vesničce založený svůj vlastní účet. Nevýhodou tohoto sponzorování je rozdílnost částek, které děti na účtu mají. Nějaké dítě má na účtu tisíce a nějaké desetitisíce, jsou v tom tedy velké rozdíly, ale to nikdo neovlivní, protože to vše záleží jen na sponzorech, jak budou přispívat.⁹⁵

2.3.5 Zaměstnanci SOS dětské vesničky

Jak už jsem zmínila, tak pěstouni/pěstounky nejsou zaměstnanci sdružení, ale Sdružení SOS dětských vesniček zaměstnává několik zaměstnanců a každý má svou roli.

Mezi hlavní patří národní ředitel/ředitelka a ředitel/ředitelka dané vesničky. Národní ředitel/ředitelka je výkonným ředitelem národního sdružení a přímým nadřízeným všem ředitelům vesniček.⁹⁶ Jeho/její náplní práce je „*vytvářet příležitosti*

92 Srov. FOLDA, J. *Emailová korespondence, ze dne 29. září 2010 – 10. února 2011*, dostupné v mém archivu.

93 Srov. FOLDA, J. *Emailová korespondence, ze dne 29. září 2010 – 10. února 2011*, dostupné v mém archivu.

94 *Manuál pro SOS dětské vesničky: SOS dětské vesničky. Naplňování standardů SOS vesniček v praxi – S finančními prostředky a majetkem nakládáme zodpovědně*, s. 55.

95 Srov. FOLDA, J. *Emailová korespondence, z 29. září 2010 – 2. února 2011*, dostupné v mém archivu.

96 Srov. *Organizační struktura Sdružení* [online]. SOS dětské vesničky [cit. 2011-02-10], dostupné na: <<http://www.sos-vesnicky.cz/o-sdruzeni/organizačni-struktura-sdruzeni>>.

pro aktivní podíl ředitele vesničky na vytváření strategie národního sdružení, jeho plánů a priorit; informovat ředitele vesniček o strategii národního sdružení, jeho prioritách a plánech týkajících se SOS dětských vesniček; pomáhat řediteli vesničky při přípravě ročního plánu a dohlížet na plnění plánu a stanovených priorit; zajistit poskytování odborné pomoci a administrativních služeb vesničkám ze strany pracovníků národní kanceláře; udržovat aktivní zájem o profesní růst ředitelů vesniček a poskytovat jim radu, poučení a podporu; dávat ředitelům vesniček možnost dalšího pravidelného výcviku v souladu s potřebami jejich rozvoje; vytvářet příležitosti pro výměnu nápadů a zkušeností mezi jednotlivými zařízeními.⁹⁷ Ředitel/ředitelka dané vesničky „je zodpovědný za všestranný rozvoj dětí v SOS rodinách a přímo podporuje každou SOS matku-pěstounku. Také zodpovídá za efektivní provoz vesničky, včetně financí a lidských zdrojů.“⁹⁸ Mezi její/jeho klíčové povinnosti patří například: „řídí celkový rozvoj vesničky a jejich SOS rodin, řídit a podporovat SOS matky-pěstounky, zajišťovat poskytování potřebných služeb na podporu SOS rodin, alespoň jednou za měsíc organizovat schůze všech SOS matek-pěstounek, účastnit se aktivit pro děti, jak ve vesničce, tak i v obci, řídit administrativu vesničky“⁹⁹ a mnohé další.

Významní jsou pracovníci podpory rozvoje osobnosti dítěte. „Mají na starosti programy, které pomáhají každé SOS matce-pěstounce při její podpoře rozvoje dětí.“¹⁰⁰ Patří sem psychologové, sociální pracovníci a vychovatelé. Náplní práce psychologa je chodit minimálně jednou měsíčně do rodiny, kde se sejdou všichni členové a konzultují své problémy, které momentálně řeší a takové běžné záležitosti; když však rodina potřebuje, mohou se kdykoliv domluvit na schůzce s psychologem/psycholožkou a řešit to, co právě potřebují; nejčastěji se řeší neposlušnost dětí a s tím spojené dohady s pěstounkou/pěstounem. Sociální pracovník napomáhá SOS matkám-pěstounkám s administrativními záležitostmi a vychovatelé mají na starost volnočasové aktivity dětí.¹⁰¹

Dalšími zaměstnanci jsou velmi důležité rodinné asistentky a tety. Ty „všestranně pomáhají SOS matkám-pěstounkám. SOS tety žijí v SOS dětské vesničce, zatímco

97 *Manuál pro SOS dětské vesničky*: SOS dětské vesničky. Přehled strategie SOS dětských vesniček, Povinnosti SOS dětských vesniček, s. 17.

98 Tamtéž, str. 15.

99 Tamtéž.

100 Tamtéž, str. 14.

101 Srov. *Exkurze v jedné české SOS dětské vesničce - 9. března 2010*. Přednášející si nepřejí být v bakalářské práci jmenováni. Z poznámek dostupných v mém archivu.

asistentky žijí mimo vesničku.,¹⁰² Jejich náplní práce je „*podporovat a zastupovat SOS matky-pěstounky, asistovat SOS matkám-pěstounkám při aktivitách zaměřených na rozvoj dítěte a vystupovat jako vzor pro děti.*“¹⁰³

V neposlední řadě je zde administrativní a pomocný personál. „*Administrativní personál zodpovídá za fungování jednoduchého systému administrativy, který vede k převzetí finanční zodpovědnosti uvnitř každé SOS rodiny. Administrativní personál tvoří správce, účetní a sekretářka. Pomocný personál se stará o údržbu vesničky, budov, vozidel a pozemků. Zahrnuje pracovníky údržby, jako je údržbář, dále řidič, zahradník a uklízečka.*“¹⁰⁴

2.3.6 Výhody a nevýhody SOS dětských vesniček

Jak už jsem se výše zmínila, SOS dětské vesničky patří do pěstounské péče skupinové. Jako vše, tak i tato náhradní rodinná péče má své klady a zápory.

➤ **výhody**

- dítě do pěstounské péče může dostat samotná žena,
- může být přijato například 5 sourozenců a není třeba je nějak rozdělovat a dávat do různých rodin,
- dlouhodobost,
- je možné zde umístit děti, které nemají možnost být umístěny do individuální pěstounské péče – děti problémovější – je to pro ně možnost vyrůstat v tzv. normální rodině a ne v dětském domově či jiném podobném zařízení,
- SOS-dětské vesničky podporují kontakt dětí s jejich biologickými rodiči.¹⁰⁵

102 *Manuál pro SOS dětské vesničky: SOS dětské vesničky. Přehled strategie SOS dětských vesniček, Povinnosti SOS dětských vesniček, s. 14.*

103 Tamtéž.

104 Tamtéž.

105 Srov. *Exkurze v jedné české SOS dětské vesničce - 9. března 2010.* Přednášející si nepřejí být v bakalářské práci jmenováni. Z poznámek dostupných v mém archivu.

➤ nevýhody

- děti nemají ve velké většině mužský model - dnes je možné, aby v SOS dětských vesničkách byly i manželské páry, ale svobodné matky velmi převažují.¹⁰⁶

Děti se přeci na ulici potkávají s muži, ve vesničce muži pracují (jako například správce,...), tak proč je role otce tak moc důležitá? „*Muži a ženy se vyvíjejí jinak, myslí trochu jinak, cítí trochu jinak, jinak se u nich projevuje souhra či nesouhra duševních funkcí usídlených v levé a pravé hemisféře.*“¹⁰⁷ Z pohledu vývojové psychologie nepřítomnost otce na dítě velmi působí. „*Ve druhém a třetím roce dítě vrůstá do rodiny a vytváří si vědomí rodinné příslušnosti. Ziskává tzv. rodinnou identitu, což znamená 'já' sem patřím, mám určitý význam a určitou hodnotu a tohle jsou moji lidé. A v tomto období byl učiněn další psychologický objev, že totiž vědomí identity, vlastního já se dříve a lépe utváří tehdy, jestliže dítě žije ve vztahu trojstranném (já-ty-on) než jen ve vztahu dvojstranném (já-ty).*“¹⁰⁸ Někdo může namítnout – ale do SOS dětských vesniček přicházejí spíše děti starší 3. let. Ano, je to tak, ale i pro starší děti 3 let jsou ovlivněny nepřítomností mužského prvku. Je to přibližně ve věku od devíti do dvanácti let. „*To je doba, kdy si dítě již samo osvojuje ženskou a mužskou roli, ale kdy se také již výrazně formulují rodičovské postoje.*“¹⁰⁹ Tudíž je zřejmé, že i starší dítě je do budoucna poznamenáno nepřítomností otce (mužského prvku).

„*Výsledky dlouhodobého sledování (Matějček, Bubleová, Kovařík, 1997) současně dokládají i velice silnou identifikaci dívek vyrostlých v SOS dětských vesničkách s jejich vesničkovskými matkami a úspěšné přijetí ženské a mateřské role.*“¹¹⁰ „*U chlapců naproti tomu bylo v mladším dospělém věku zachyceno více poruch chování a problémů, jež (jak možno soudit) souvisejí s absencí otcovské autoritativní osoby v jejich výchově ve školním a mladistvém věku.*“¹¹¹

106 Tamtéž.

107 MATĚJČEK, Z. O rodině vlastní, nevlastní a náhradní: Rádci pro rodiče a vychovatele. Kapitola 13. Proč potřebují tatínka, s. 50-51.

108 Tamtéž, str. 51.

109 Tamtéž, str. 52.

110 MATĚJČEK, Z., et al. Náhradní rodinná péče: Průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny. Psychologická hlediska náhradní rodinné péče, s. 49.

111 Tamtéž.

3 Poznatky z výzkumu

Jak už jsem se v předchozích kapitolách zmínila, tak SOS vesničky původně vznikly v Rakousku, proto jsem si zvolila komparaci českých vesniček s rakouskými.

Můj výzkum je kvalitativní, pojatý formou polostandardizovaného hloubkového rozhovoru s projektovým ředitelem českých SOS vesniček s panem Mgr. Janem Foldou, s paní ředitelkou Colleg für Familien Pedagogik Dr. Rosou Heim a s pracovníky SOS vesničky Altmünster. Otázky sloužící k rozhovoru jsem použila pouze otevřené (viz Příloha č. X). Tato kapitola je rozdělena do tří částí. Jedna se týká SOS vesniček obecně, druhá matek v SOS vesničkách a třetí se zabývá dětmi, které v SOS dětských vesničkách žijí.

Pro přehlednost nejprve popisují Českou republiku, na kterou jsem se ve své práci více zaměřila, poté Rakousko a nakonec je shrnutí. Jako ukončení této kapitoly je celková stručná sumarizace celé komparace a krátká diskuse.

3.1 Obecně o SOS vesničkách

3.1.1 Česká republika

SOS dětské vesničky u nás fungují od června roku 1970 jako občanská sdružení. Jakožto nezisková organizace je financována z mnoha zdrojů. Procentuálně nejvýznamnější jsou finanční prostředky získané od sponzorů v podobě individuálních dárců i komerčních společností. Většina dárců podporuje vesničky dlouhodobě, ale z důvodu vzrůstajících nákladů je třeba řadu sponzorů neustále rozšiřovat. Dalším finančním příjmem vesniček jsou dotace od mezinárodní organizace SOS-Kinderdorf International. Bohužel do budoucna nejsou vyhlídky příliš příznivé, jelikož v blízké době bude tato dotace zrušena. Tudíž je Sdružení nuceno nahradit tento velký výpadek jiným způsobem. A proto důležití představitelé tohoto Sdružení zahájili jednání s Ministerstvem práce a sociálních věcí i s poslanci a poslankyněmi Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR o změně podmínek pro vyplácení státní podpory zařízením v rámci systému náhradní rodinné péče. Nyní vesničky ze státního rozpočtu získávají přibližně čtvrtinu potřebných finančních prostředků. Posledním významným zdrojem

financování k zajištění činnosti Sdružení je mezinárodní program Kmotrovství, kde lidé celého světa mají možnost přispět na konkrétní dítě, žijící v SOS vesničce.¹¹²

Každá SOS vesnička má svůj odborný tým. Do tohoto týmu patří ředitel/ka, psycholog, pedagog a rodinné asistentky (tety). Kromě těchto zajišťuje chod vesničky administrativní personál, a to asistentka, správce. Všichni kromě psychologů jsou ve vesničce zaměstnání jako internisté.¹¹³

3.1.2 Rakousko

Činnost rakouských SOS dětských vesniček počíná rokem 1948 a fungují na bázi občanského sdružení. Samotné financování vesniček je zajištěno z jedné poloviny z dotací mezinárodní organizace SOS-Kinderdorf International, dále z plateb od některých biologických rodičů dětí umístěných právě v SOS vesničkách a z druhé poloviny velkou úlohu zde hraje i významná pomoc od sponzorů.¹¹⁴

Odborný tým jednotlivých vesniček tvoří ředitel/ka, pedagogové, psychologové a pomocnice neboli tety. Převážnou většinou zaměstnanců tvoří externisté. Kupříkladu psycholog, nedochází vůbec do vesničky, nýbrž když se ocitne nějaký problém, vyžadující jeho pomoc, je nutné ho navštívit v přímo jeho ordinaci.¹¹⁵

¹¹² Srov. FOLDA, J. *Emailová korespondence, ze dne 29. září 2010 – 10. února 2011*, dostupné v mém archivu.

¹¹³ Srov. tamtéž.

¹¹⁴ Srov. Pověření pracovníci: *Exkurze ze dne 15. prosince 2010, v SOS vesničce Altmünster, Kinderdorfstraße 16*; z mých poznámek, které jsou dostupné v mém archivu.

¹¹⁵ Srov. tamtéž.

3.1.3 Stručná komparace

Tabulka č. 1 Komparace SOS dětských vesniček na obecné rovině České republiky a Rakouska

Porovnávací parametry	Česká republika	Rakousko
Rok vzniku 1. SOS vesničky	1970	1948
Právní postavení	občanské sdružení	občanské sdružení
Financování	<ul style="list-style-type: none"> ✓ sponzoring ✓ dotace z mezinárodní organizace SOS-Kinderdorf International ✓ vyplácení státní podpory ✓ program Kmotrovství 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ sponzoring ✓ dotace z mezinárodní organizace SOS-Kinderdorf International ✓ platby od některých biologických rodičů
Členové týmu SOS vesniček	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ředitel/ka ✓ pedagogové ✓ psycholog ✓ rodinné asistentky-tety ✓ administrativní personál - správce 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ředitel/ka ✓ pedagogové ✓ psycholog ✓ pomocnice-tety ✓ správce

3.2 SOS matky

3.2.1 Česká republika

Na pozici matky-pěstounky jsou kladeny vysoké nároky na osobnostní vlastnosti a schopnosti. Jsou přijímány ženy ve věku 25 – 45 let, s alespoň výučním listem. Mohou být svobodné, rozvedené či ovdovělé, bezdětné či se staršími samostatnými dětmi, ale je možnost přijmout i manželské páry (nyní v ČR, konkrétně ve vesničce Chvalčov, je jeden manželský pár). Je nutné, aby byla žena v dobré fyzické i duševní kondici a morálně bezúhonná. Matka musí být připravená na to, žít v SOS dětské vesničce a přijmout dlouhodobý závazek vychovat alespoň jednu generaci dětí. Měla by být ochotna rozšiřovat a rozvíjet svoje profesní znalosti a schopnosti, být flexibilní, odolná vůči stresu, schopná vytvářet pozitivní vztahy, s nadhledem a smyslem pro humor. Hlavně musí být připravená na mateřství, proto je velkou výhodou, když ženy mají zkušenosti s výchovou vlastních dětí. Podstatou je, aby byly tyto ženy schopny vytvořit nový láskyplný domov přijatým dětem na mnoho let (cca 10 - 15 let).¹¹⁶

Na základě výše uvedených požadavků probíhá výběrové řízení. Ženy, které postoupí do užšího výběru, musí podstoupit vzdělávací kurz, který je zajišťován

¹¹⁶ Srov. FOLDA, J. *Emailová korespondence, ze dne 29. září 2010 – 10. února 2011*, dostupné v mém archivu.

a financován sdružením SOS dětských vesniček v ČR. Tento kurz trvá 400 hodin, což je v českém kontextu ojedinělý rozsah. Probíhá během tří čtvrtě roku o víkendech a zahrnuje 60 hodin sebe-zkušenostního výcviku, 150 hodin teoreticko-praktické přípravy na odborných seminářích, 150 hodin praxe přímo ve vesničce a 40 hodin dobrovolnické praxe v jiném zařízení pečujícím o děti. Cílem kurzu je připravit ženy nejen odborně, ale dát jim i zkušenosti pro řešení situací, které je mohou s přijatými dětmi potkat. Také je snaha vybavit je informacemi a mechanismy nutnými pro zvládnání zátěžových situací. Témat je velké množství, např. vývojová psychologie, sexualita, specifika romského etnika, komunikace a řešení konfliktů, zdravotní a dětské nemoci, specifické poruchy učení a chování, psychopatologie dítěte, informace ze sociálně-právní ochrany dětí, stres a jeho zvládnání, aj. Témata jsou vedena interními i externími odborníky na problematiku náhradní rodinné péče. Jsou používány interaktivní metody a způsoby výuky.¹¹⁷

Po tomto kurzu jsou vybrány už konkrétní matky. Všechny po absolvování tohoto vzdělávání dostanou osvědčení vydané Krajským úřadem, místně příslušným úřadem dle bydliště pěstounky. A toto osvědčení je platné pro celou Českou republiku a je uznatelné i při žádosti o individuální pěstounskou péči, pokud nebyly vybrány jako SOS matky.¹¹⁸

Poté, co se žena stane SOS matkou, dává žádost, aby jí bylo svěřeno dítě do pěstounské péče. Je jí přiděleno dítě vedené v registru a SOS matka se k tomu může vyjádřit. Průměrně se jedna SOS matka stará o 4 až 5 dětí.¹¹⁹

Z právního hlediska se postavení matek pěstounek, resp. pěstounských párů v individuální pěstounské péči a v zařízeních pro výkon pěstounské péče nijak neliší. Žadatelé o svěřeni dítěte do pěstounské péče musí vždy projít schvalovacím řízením příslušného orgánu sociálně právní ochrany dětí a být zařazeni do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli či pěstouny.¹²⁰

Finanční ohodnocení matek zajišťuje stát. Jsou placeny prostřednictvím odměny pěstouna, která je z hlediska zákona chápána jako plat. Více o odměně pěstouna v zákoně 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Matky si také nárokují i ostatní dávky pěstounské péče, tj. příspěvek na úhradu potřeb dítěte, příspěvek na zakoupení

¹¹⁷ Srov. tamtéž.

¹¹⁸ Srov. FOLDA, J. *Emailová korespondence, ze dne 29. září 2010 – 10. února 2011*, dostupné v mém archivu.

¹¹⁹ Srov. tamtéž.

¹²⁰ Srov. tamtéž.

motorového vozidla, příspěvek při převzetí dítěte, více v Zákoně č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře.¹²¹

3.2.2 Rakousko

Práce SOS matek je velmi zodpovědná, proto není možné přijmout každého zájemce. Je důležité pečlivě vybírat matky (otce či manželské páry – v současné době ve vesničce nepracuje samostatně žádný otec, kdežto manželských párů je několik), protože dospělý člověk je pro dítě vzor a ovlivňuje ho. Mezi podmínky pro přijetí je věková kategorie 24 – 54 let, dokončená povinná školní docházka, bezúhonnost a absolvování přijímacího řízení, které zahrnuje vzdělávání a testy osobnostních předpokladů. Toto vzdělávání vždy zajišťovala SOS vesnička, ale dříve i se vzdělávalo v Lucembursku nebo Rakousku, ale dnes mají ve Welsu přímo školu pro SOS matky a ostatní pracovníky v sociální sféře – Colleg für Familien Pädagogik, a vznikl nový obor Rodinná pedagogika.¹²²

SOS vesničky hradí matkám vzdělávání a obsahem tohoto vzdělávání je teorie a praxe. Teorii se učí ve škole, kde jim přednášejí psychologové, pedagogové, lékaři, ... Během toho ve vesničce pracují například jako pomocnice. Díky získaným praktickým znalostem mohou vše ve škole probírat a reflektovat. Celkově je to dvouleté studium na škole pro matky a další pracovníky v sociální sféře, které je zakončené zkouškou. Ti, co zkoušku splní, dostanou diplom, který vydává škola pro SOS matky – Colleg für Familien Pädagogik. Tento diplom platí pro celé Rakousko mimo Vídeň a Salcburk, kde si zajišťují vzdělávání matek jednotlivé SOS vesničky. Po získání diplomu je matka přijata (ročně cca 6 až 9 matek) a jsou jí vesničkou přidělovány děti. Matka má právo se k tomu vyjádřit. Průměrně na jednu SOS matku připadá 5 až 6 dětí.¹²³

Z právního pohledu jsou maminky pracující v SOS vesničkách brány jako zaměstnankyně jednotlivých SOS dětských vesniček. Jsou tedy placeny SOS vesničkou, ve které působí a extra jsou jim vypláceny částky na provoz domu.¹²⁴

¹²¹ Srov. tamtéž.

¹²² Srov. HEIM R.: *Exkurze ze dne 15. prosince 2010 v Colleg für Familien Pädagogik*. Z mých poznámek, které jsou dostupné v mém archivu.

¹²³ Srov. tamtéž.

¹²⁴ Srov. Pověření pracovníci: *Exkurze ze dne 15. prosince 2010, v SOS vesničce Altmünster, Kinderdorfstraße 16*; z mých poznámek, které jsou dostupné v mém archivu.

3.2.3 Stručná komparace

Tabulka č. 2 Komparace týkající se SOS matek v ČR a v Rakousku

Porovnávací parametry	Česká republika	Rakousko
Základní přijímací požadavky	<ul style="list-style-type: none"> ✓ min. výuční list ✓ bezúhonnost ✓ 25 – 45 let ✓ získání osvědčení, a vybrání komisí 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ základní vzdělání ✓ bezúhonnost ✓ 24 – 54 let ✓ získání diplomu od Colleg für Familien pedagogik Wels či kurzu zajištěným SOS vesničkou
Vzdělání matek zajišťuje	Sdružení SOS dětských vesniček v ČR	SOS vesnička prostřednictvím školy Colleg für Familien pedagogik Wels či kurzu ve vesničce
Vzdělání hradí	Sdružení SOS dětských vesniček	SOS vesnička
Doba trvání výběrového řízení	9 měsíců (jen víkendy)	2 roky
Obsah vzdělávacího kurzu	<ul style="list-style-type: none"> ✓ kurz je rozvržen na 400 hodin ✓ 150 hodin teoreticko-praktické přípravy na odborných seminářích ✓ 60 hodin sebezkušenostního výcviku ✓ 150 hodin praxe přímo v SOS vesničce ✓ 40 hodin dobrovolnické praxe v jiném zařízení pečujícím o děti 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ docházení do školy a pracování v SOS vesničce – získávání teoretických i praktických dovedností ✓ v regionu Vídeň a Salcburk si vzdělávání matek a obsah zajišťují konkrétní vesničky
Matkám přednáší	<ul style="list-style-type: none"> ✓ interní i externí odborníci na problematiku náhradní rodinné péče a souvisejících oborů 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ psychologové ✓ pedagogové ✓ lékaři
Osvědčení/diplom vydává	Krajský úřad místně příslušný dle bydliště pěstounky	Colleg für Familien pedagogik Wels či vesnička sama
Platnost osvědčení/diplomu	celá ČR	Celé Rakousko mimo Vídeň a Salcburk
Průměrný počet dětí na jednu SOS matku	4 – 5 dětí	5 – 6 dětí
Právní postavení maminek	pěstounky	zaměstnankyně
Finanční ohodnocení maminek	odměna pěstouna	plat od vesniček

3.3 Děti žijící v SOS vesničkách

3.3.1 Česká republika

Do SOS vesniček se nejčastěji zařazují děti, které se nedaří umístit do osvojení a individuální pěstounské péče tj. například sourozenecké skupiny, které jsou v každé SOS rodině. O tom, zda bude dítě ve skupinové pěstounské péči, rozhoduje soud. Všeobecně se jedná o děti pocházející z rodin, které mají nízký sociální status, anebo úplně chybí rodičovské kompetence. Často je situace komplikována závislostí nebo

trestnou činností rodičů. Zákonným zástupcem dítěte není SOS matka, nýbrž stále biologický rodič, pokud však nebyl zbaven své rodičovské odpovědnosti, která mu mohla být odebrána soudní cestou. Z tohoto důvodu může SOS matka rozhodovat pouze o běžných věcech.¹²⁵

Jednou ze zásad vesniček je práce s biologickou rodinou. Pokud je to možné, tak jsou děti o své původní rodině informovány. I toto je však problematické, protože někteří rodiče se ke svým dětem vůbec nehlásí.¹²⁶

Po celou dobu pobytu dětí je vynaložená snaha o to, aby děti byly integrovány do běžné společnosti a i po odchodu z SOS vesničky mohly žít „normálním“ životem. Je tedy provozována komunita mládeže neboli tzv. pobytová služba, jíž je možné využívat po dobu studia. A dále je provozován i navazující program Polozávislého bydlení, které je určeno pro dospívající klienty SOS vesniček, jež dostudovali, ale mohou zde pobývat pouze tři roky, během kterých se musí postavit na vlastní nohy. V tomto Polozávislém bydlení mají možnost konzultací týkající se například pomoci při hledání práce a vlastního bydlení.¹²⁷

3.3.2 Rakousko

V Rakousku jsou děti umísťovány Úřadem pro mládež přednostně do SOS vesniček, a až pak jsou posílány do dětských domovů. Je zde prioritou, aby děti vyrůstaly v rodinném prostředí. Převážně jsou přijímány děti kolem jejich 10 roku, ale pokud jde o sourozeneckou skupinu, tak do vesniček berou i děti mladšího věku. Není zde zásada, že by v každé rodině byla sourozenecká skupina, protože nerozlišují, zda se jedná o biologické či nebiologické sourozence.¹²⁸

Hlavním důvodem umístění dětí do vesniček je fakt, že rodina pro ně nepřipravila příznivé podmínky. To znamená, že rodiče nejsou psychicky v pořádku, objevilo se násilí v rodině, závislost rodičů a podobně. Pokud z těchto důvodů nejsou rodiče zbaveni své rodičovské odpovědnosti, jsou stále zákonnými zástupci dítěte/dětí. Většinou děti znají své biologické rodiče a mají možnost se s nimi stýkat, pokud rodiče

¹²⁵ Srov. FOLDA, J. *Emailová korespondence, ze dne 29. září 2010 – 10. února 2011*, dostupné v mém archivu.

¹²⁶ Srov. tamtéž.

¹²⁷ Srov. tamtéž.

¹²⁸ Srov. Pověření pracovníci: *Exkurze ze dne 15. prosince 2010, v SOS vesničce Altmünster, Kinderdorfstraße 16*; z mých poznámek, které jsou dostupné v mém archivu.

projevují zájem, buď za dohledu pracovníka vesničky anebo o samotě, je to individuální.¹²⁹

Děti jsou v SOS rodinách do svých 15 let. V SOS vesničky jsou do 18, maximálně do 21 let. Od 16 do 18 (příp. 21) jsou děti ve středisku v SOS vesničky nebo přímo v rodině, a tam žijí a snaží se naučit samostatnosti. Poté jim SOS vesnička pomáhá najít bydlení a „děti“ odcházejí. Vesnička se je nadále snaží podporovat a neotáčí se k nim zády.¹³⁰

3.3.3 Stručná komparace

Tabulka č. 3 Komparace dětí z SOS vesniček v České republice a Rakousku

Porovnávací parametry	Česká republika	Rakousko
O umístění do SOS vesničky rozhoduje	soud	Úřad pro mládež
Nejčastější důvod umístění	neumístitelnost do individuální pěstounské péče či osvojení	nemají biologickou rodinu, nebo tato rodina nefunguje, tak jsou prioritně umisťovány do SOS vesniček – poté až domovy dětí
Původ dětí	<ul style="list-style-type: none"> ✓ rodiny s nízkým sociálním statusem ✓ chybějící rodičovské kompetence ✓ trestná činnost rodičů ✓ závislost rodičů 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ rodiče nejsou psychicky v pořádku ✓ objevuje se násilí v rodině ✓ trestná činnost rodičů ✓ závislost rodičů
Zákonný zástupce dětí	biologičtí rodiče	biologičtí rodiče
Počet sourozeneckých skupin	minimálně jedna v každé SOS rodině	není známo, nerozlišují biologické a nebiologické sourozence
Možnosti dětí po dosažení zletilosti	<ul style="list-style-type: none"> ✓ komunita mládeže ✓ polozávislé bydlení na max. 3 roky po ukončení studia 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ středisko v SOS vesničky, příp. rodina – od 16 max. do 21 let

3.4 Celková komparace českých a rakouských SOS dětských vesniček

V této podkapitole se pokusím o přehlednou komparaci vesniček v České republice a Rakousku. Stále vycházím z rozhovorů jako v předchozích kapitolách, proto jsem se rozhodla necitovat „každou půl větu“, což by tvořilo text velmi nepřehledným. Chtěla bych zdůraznit, že níže uvedená fakta jsem dala dohromady jen díky rozhovoru s programovým ředitelem panem Mgr. Janem Foldou, který mi odpovídal za české SOS dětské vesničky. Poté také díky ředitelce školy pro matky Colleg für Pädagogik paní Dr. Rose Heim, která mi odpovídala na dotazy týkající se SOS rakouských matek

¹²⁹ Srov. tamtéž.

¹³⁰ Srov. tamtéž.

a na zbylé dotazy (SOS vesničky obecně a SOS děti – za Rakousko) mi odpověděli pověřenými pracovníci SOS dětské vesničky Altmünster.

České SOS dětské vesničky mají o 22 let kratší historii než rakouské. V obou zemích vesničky fungují jako občanská sdružení, tedy jako neziskové organizace, které pomáhají dětem vyrůstat v rodinném prostředí. Co se týká financování, tak to je zajištěno hlavně ze sponzorských darů a dotací z mezinárodní organizace SOS-Kinderdorf International. Dále v Česku je finanční podporou program Kmotrovství, který umožňuje dárcům přispívat na jimi vybrané konkrétní dítě a také pomáhá stát prostřednictvím státní podpory. Oproti tomu v Rakousku se stát v této záležitosti vůbec neangažuje, ale na pobyt dětí (což činí cca 120 euro denně) přispívají biologičtí rodiče dětí. Finance jsou pro SOS vesničky velmi důležitým faktorem, ale aby mohly doopravdy fungovat, je zde odborný tým jednotlivých SOS vesniček, který pomáhá SOS matkám a dětem. Do tohoto týmu patří ředitel/ka, pedagogové, psycholog, tety (neboli rodinné asistentky, pomocnice). V obou zemích je to stejné. Jediné rozlišení, je psycholog, který je v České republice přímo v SOS dětské vesničce a navštěvuje SOS rodinu minimálně jednou do měsíce, ale oproti tomu v Rakousku má SOS vesnička pouze externího psychologa, za kterým se musí docházet v případě potřeby.

SOS matky jsou pro SOS dětské vesničky velmi důležité, proto jsou na ně kladeny velmi vysoké požadavky. Požaduje se hlavně bezúhonnost. V dalších požadavcích se obě země liší. České SOS vesničky po žadatelkách požadují věk mezi 25 až 45 roky, minimální dosažené vzdělání s výučním listem a získání osvědčení na základě vzdělání zajištěné Sdružením SOS dětských vesniček ČR (získání tohoto osvědčení trvá asi 9 měsíců), ale to není vše i po vyhovění všem těmto požadavkům musí být ještě vybrány komisí, tudíž získání osvědčení nezaručuje, že se stanou SOS matkou. Poté ale nastává další běh na poměrně dlouhou trať, protože vybrané SOS matky musí podstoupit celý proces jako žadatelé o individuální pěstounskou péči. Poté mohou získat dítě, kterému se stanou matkou. V Rakousku mají na matky nižší požadavky, stačí dokončené základní vzdělání, věk mezi 24 až 54 roky a ve vesničkách v regionu Vídeň a Salcburk absolvování kurzu pořádaném konkrétní SOS vesničkou a ve zbytku Rakouska je podmínkou získání diplomu ve škole Colleg für Familien pedagogik ve Welsu (to trvá 2 roky), poté mají možnost stát se SOS matkou, zaměstnankyní SOS vesničky. V České republice, i v Rakousku je do vzdělávání

zahrnuta jak praktická, tak teoretická část výuky. Matkám přednášejí odborníci na náhradní rodinnou péči, psychologové, pedagogové, lékaři a mnozí další. V České republice osvědčení matkám vydává krajský úřad místně příslušný podle bydliště, oproti tomu v Rakousku se jedná o diplom udělený právě Colleg für pädagogik nebo samotnou vesničkou (v případě Salcburku a Vídně). Poté, co se stanou SOS matkami, jsou jim přiděleny děti. V České republice průměrně na jednu SOS matku připadá 4 až pět dětí a v Rakousku 5 až 6. Jak z výše uvedeného vyplývá, v České republice jsou SOS matky vedeny jako pěstounky, proto jsou placeny státem prostřednictvím odměny pěstouna. V Rakousku mají SOS matky post zaměstnankyň konkrétních SOS vesniček - dostávají plat.

Nyní se budu zabývat komparací České republiky a Rakouska, zaměřené na děti. O umístění dětí do SOS vesničky v České republice rozhoduje zásadně soud a v Rakousku Úřad pro mládež. I přesto, že děti žijí v SOS vesničce, zůstávají v obou zemích zákonnými zástupci dětí jejich biologičtí rodiče, tedy v případě, pokud nebyli zbaveni rodičovské odpovědnosti. Mezi nejčastější důvody umístění dětí do SOS vesničky patří v České republice jejich neumístitelnost do individuální pěstounské péče a osvojení, v Rakousku je nejčastějším důvodem fakt, že děti nemají své biologické rodiče nebo tito rodiče selhali a jako rodina nefungují – SOS vesničky jsou v tomto případě prvním řešením této situace. V tomto se obě země liší. V Česku jdou děti nejprve do dětského domova, ale v Rakousku jsou prioritně umístěny do SOS vesničky. Původ dětí v SOS dětských vesničkách je velmi podobný v obou zemích. Jde o děti z rodin s nízkým sociálním statutem, z rodiny, kde chybějí rodinné kompetence, objevuje se trestná činnost nebo závislost rodičů. Velkou výhodou SOS dětských vesniček je, že se nerozdělují od sebe sourozenecké skupiny, jak by tomu bylo při individuální pěstounské péči či při osvojení. V České republice je minimálně jedna sourozenecká skupina v každé rodině a v Rakousku nesledují počet sourozeneckých skupin v SOS rodině, protože nechtějí rozlišovat biologické a nevlastní sourozence. Jde zde o to, zajistit dětem poklidné dětství a připravit je na život, aby se snažili integrovali do majoritní společnosti. O snadné začlenění do společnosti se snaží v České republice pomocí komunity mládeže a Polozávislého bydlení. V Rakousku jsou děti od 16 maximálně do 21 let umístěny do střediska ve vesničce, kde se učí větší samostatnosti.

3.5 Diskuse

Z předešlé kapitoly jsou zcela zřejmé rozdíly mezi SOS vesničkami v Rakousku a v České republice. Je jasné, že v každé z těchto dvou zemích je zaveden do určité míry odlišný princip fungování, ale obě jsou položeny na stejné myšlence a vycházejí ze stejných pilířů, jen způsob dosahování hlavní myšlenky je odlišný. Jako velkou přednost českých SOS vesniček bych chtěla vyzdvihnout podporu státu, který se finančně na chodu vesniček podílí. Oproti tomu v Rakousku je opravdu velikou předností fakt, že jsou děti posílány nejprve do SOS vesniček, kde je zachován model rodiny, a dětské domovy jsou krajní možností, zato v České Republice je to komplikovanější, protože je základem skupinová pěstounská péče, není tak jednoduché umístit dítě do SOS vesničky, proto jsou děti nejprve v individuální pěstounské péči, v dětském domově či v jiné formě náhradní rodinné péči a poté až mají možnost být přijati SOS vesničkou.

Tak toto jsou velmi zásadní rozdíly, které jsem díky svému výzkumu zjistila. Bohužel nemám možnost své výsledky porovnávat s jinými autory, protože jsem se nedostala k žádnému zdroji, který by SOS vesničky v těchto, ani v jiných zemích, porovnával.

Závěr

Jak jsem se již v úvodu zmínila, tak cílem mé práce bylo hlavně popsání toho, co to SOS vesničky jsou, a jak fungují v České republice. Následně díky výzkumu porovnat SOS dětské vesničky České republiky a Rakouska.

První cíl této předkládané bakalářské práce jsem naplnila již v teoretické části, kde je popsáno, co to SOS vesničky jsou, kde se myšlenka těchto vesniček poprvé objevila, a jak SOS dětské vesničky fungují v České republice. Chtěla bych ale podotknout, že má práce v tomto ohledu je zaměřená na základní, obecná fakta. Je plno věcí týkající se SOS dětských vesniček, o kterých by se mohly napsat další velmi rozsáhlé práce například o SOS matkách a jejich motivaci vybrat si toto povolání, o dětech a jejich životních příbězích a mnohé další, avšak to nebyl cíl této práce. Já jsem chtěla touto předkládanou prací shromáždit základní informace, protože česká literatura se moc SOS vesničkami nezabývá. Což je velká škoda, protože SOS vesničky jsou obrovskou možností pro mnoho dětí. Je to jejich šance prožít své dětství v rodině a poté mít větší šanci na integrování se do majoritní společnosti, proto stojí za to, aby o SOS vesničkách vědělo, co nejvíce lidí, aby mohly přispět a podpořit toto sdružení.

Cíl druhý, týkající se porovnání, se mi do určité části podařilo splnit díky výzkumu, kde jsem porovnála SOS dětské vesničky obou zemí (viz kapitola 3.4). Z této komparace jsem mohla následně vyvodit klady i zápory systému SOS dětských vesniček v České republice i v Rakousku (viz kapitola 3.5). Opět, jako u prvního cíle, jsem nemohla obsáhnout všechny informace, proto jsem si vybrala jen ty základní, a dle mého názoru zásadní fakta, která jsem porovnávala. Dalo by se toho však zjišťovat mnohem více, například již výše zmíněná motivace matek.

Pro komparaci SOS dětských vesniček v České republice a v Rakousku bylo asi nejtěžší vybrat parametry, které budu porovnávat, myslím, že jsem vybrala ty nezákladnější, je tedy jasné, že jsem neobsáhla vše.

Seznam použitých zdrojů

Monografické publikace

ARCHEROVÁ, C. *Dítě v náhradní rodině: Nejčastější problémy při výchově mladších dětí v náhradní rodině*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-578-4.

BUBLEOVÁ, V. *Hledáme nové rodiče*. 2. vydání. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2001. ISBN 80-239-1355-7.

BUBLEOVÁ, V., et al. *Průvodce náhradní rodinnou péčí*. 4. vydání. Praha: OPS při Nadaci Terezy Maxové, 2008. ISBN neuvedeno.

BUBLEOVÁ, V.; VÁVROVÁ, A. *Sociálně-právní ochrana dětí: Problematika náhradní rodinné péče*. Nadace rozvoje občanské společnosti, 2009. ISBN neuvedeno.

GABRIEL, Z.; NOVÁK, T. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-1788-3.

HARTL, P.; HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.

KOVAŘÍK, J.; BUBLEOVÁ, V.; ŠLESINGEROVÁ, K. *Náhradní rodinná péče v praxi*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-957-7.

MATĚJČEK, Z., et al. *Náhradní rodinná péče: Průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-304-8.

MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní: Rádci pro rodiče a vychovatele*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-83-6.

MATĚJČEK, Z., a kol. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-637-3.

Sborník přednášek z 6. konference o náhradní rodinné péči. Praha: JAN, 1999. ISBN 80-85529-66-1.

SCHACHINGER, C. *A child's right to a family*; 2. rozšíř. vydání: SOSKinderdorf International, 2008. ISBN neuvedeno.

SMUTKOVÁ, L. *Sociální práce s rodinou: Vybrané kapitoly z teorií a metod sociální práce* - Sv. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-069-1.
ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2007. ISBN 978-80-86991-27-6.

ULLMANN, E.; HILWEG, W.: *Kindheit und Trauma*. 2. vydání. Göttingem: Vandenhoeck & Ruprecht, 1998. ISBN 3-525-01717-0.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*; 2. rozšíř. vydání, Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.

VERLAG, E. K. *Zu Hause im SOS-Kinderdorf. München* : Klopp, 1997. Die SOS-Kinderdörfer, ISBN 3-7817-1797-6.

Interní dokumenty:

Manuál pro SOS dětské vesničky: SOS dětské vesničky: SOS-Kinderdorf International, 2004. ISBN nevedeno.

Politika ochrany dítěte; překlad Eva Leňová; SOS-Kinderdorf International, 2008. ISBN nevedeno.

Standardy pro péči o děti mimo domov v Evropě. Praha: Sdružení SOS dětských vesniček, Člověk hledá člověka, o. s., 2008. ISBN 978-80-254-3665-3.

Zákony:

Zákon č. 776/2010, Sociální zabezpečení 2010, ve znění platném k 2. 6. 2010.

Časopisy:

BUBLEOVÁ, V. *Historický vývoj péče o opuštěné děti*. Náhradní rodinná péče, 2000, č. 1.

Jak to všechno začalo. Vesnička. Léto 2010. ISSN 1803-1730.

Noviny:

TOMAN, K. *SOS vesničky vracejí dětem naději.* MF DNES: Jihovýchodní Morava. 13. 12. 2007, s. 3.

Internet:

KLEČKOVÁ, M. *Sdružení SOS dětských vesniček...* [online]. SOS dětské vesničky, [cit. 2011-02-11], dostupné na: <<http://www.sos-vesnicky.cz/pro-media/>>.

Organizační struktura Sdružení [online]. SOS dětské vesničky [cit. 2011-02-10], dostupné na: <<http://www.sos-vesnicky.cz/o-sdruzeni/organizacni-struktura-sdruzeni>>.

POKORNÝ, P.; BUŠINA, M. *Specifika pěstounské péče v SOS dětských vesničkách.* Metodický materiál: Výchova dítěte v náhradní rodinné péči [online]. 21. 3. 2010, [cit. 2010-08-14]. Dostupný na WWW: <<http://www.sos-vesnicky.cz/projekty/vice-deti-do-rodin/vzdelavani-pro-pestouny/metodicke-materialy/vychova-ditete-v-nahradni-rodinne-peci/specifika-pestounske-pece-v-sos-detskyh-vesnickach/>>.

Průručka Sdružení SOS dětských vesniček [online]: 2004 [cit. 2010-08-08], dostupné na WWW: <<http://www.sos-vesnicky.cz/res/data/002/000494.pdf>>.

SOS Children's villages International: *Hermann Gmeiner's curriculum vitae* [online]. SOS Children's Villages International, [cit. 2011-02-10], dostupné na <www.sos-childrensvillages.org/about-us/.../20071025_1326_cvhg_e.doc>.

ŠULTESOVÁ, L. T. *Staňte se pěstouny v SOS dětské vesničce!* [online], [cit. 2011-02-11]. Dostupné na: <<http://www.sos-vesnicky.cz/hledame-pestouny>>.

The SOS Children's Village [online]. SOS Children's Villages International, [cit. 2011-02-11], dostupné na: <<http://www.sos-childrensvillages.org/What-we-do/family-based-care/childrens-village/Pages/default.aspx>>.

Poznámky z exkurzí:

HEIM R.: *Exkurze ze dne 15. prosince 2010 v Colleg für Familien Pädagogik. Z mých poznámek, které jsou dostupné v mém archivu.*

Exkurze ze dne 15. prosince 2010, v SOS vesničce Altmünster, Kinderdorfstraße 16; z mých poznámek, které jsou dostupné v mém archivu.

Exkurze v jedné české SOS dětské vesničce - 9. března 2010. Přednášející si nepřejí být v bakalářské práci jmenováni. Z poznámek dostupných v mém archivu.

Konzultace:

FOLDA, J. *Emailová korespondence, ze dne 29. září 2010 – 10. února 2011, dostupné v mém archivu.*

MALIŇÁK, C. *Emailová korespondence, ze dne 8. a 16. dubna 2010, dostupné v mém archivu.*

ŠULTESOVÁ T. L., *E-mailová a telefonická konzultace ze dne 21. února 2011. Dostupné v mém archivu.*

Seznam příloh

- Příloha č. I Souhlas s citací od národní poradkyně kvality, Mgr. Lucie Teresie Šultesové
- Příloha č. II Souhlas s citací od programového ředitele, Mgr. Jana Foldy
- Příloha č. III Souhlas s citací od ředitele SOS dětské vesničky Chvalčov, Mgr. Cyrila Maliňáka
- Příloha č. IV Souhlas s citací z exkurze v Rakousku
- Příloha č. V Podstata dalších forem náhradní rodinné péče
- Příloha č. VI Historie pěstounské péče
- Příloha č. VII Shrnutí standard – Quality4children
- Příloha č. VIII Stanovy Sdružení
- Příloha č. IX Standardy Sdružení
- Příloha č. X Výzkumné otázky

**Příloha č. I – Souhlas s citováním od národní poradkyně kvality péče,
Mgr. Lucie Teresie Šultesové**

Od: Lucie Šultesová <lucie.sultesova@sos-vesnicky.cz>

Předmět: RE: Dotaz

Datum: 27.2. 2011, 18:06 - dnes v 18:06

Dobrý den,

souhlasím s použitím mnou poskytnutých informací o Sdružení SOS dětských vesniček
v rámci bakalářské práce studentky Lucie Kratochvílové.

V Praze dne 27.2.2011

LUCIE TERESA ŠULTESOVÁ
Národní poradce pro kvalitu péče

Sdružení SOS dětských vesniček

U Prašného mostu 50/4

119 01 Praha 1

Tel. +420 233 335 452

GSM: +420 775 720 284

lucie.sultesova@sos-vesnicky.cz

<http://www.sos-vesnicky.cz>

**Příloha č. II – Souhlas s citováním programového ředitele SOS
dětských vesniček ČR, Mgr. Jana Foldy**

Od: Jan Folda <jan.folda@sos-vesnicky.cz>

Předmět: RE: Dotaz na SOS vesničky

Datum: 9.2. 2011, 11:00 - před 18 dny

Hezký den,

v bakalářské práci můžete určitě informace obsažené v naší emailové komunikaci citovat.

S pozdravem
Jan Folda

JAN FOLDA
Programový ředitel
Sdružení SOS dětských vesniček

Tel.: +420 724 367 736

**Příloha č. III – Souhlas s citováním od ředitele SOS dětské vesničky
Chvalčov, Mgr. Cyrila Maliňáka**

Od: Cyril Maliňák <cyril.malinak@sos-vesnicky.cz>

Předmět: RE: Prosba - s konkrétními dotazy

Datum: 28.2. 2011, 09:04 - dnes v 09:04

Dobrý den,

Samozřejmě nemám problém s citací mých formulací ve Vaší práci.

S pozdravem

Mgr. CYRIL MALIŇÁK
ředitel SOS DV Chvalčov

SOS DĚTSKÁ VESNIČKA

U Vesničky 696

768 72 Chvalčov

tel./fax.: +420 / 573 381 118

GSM: +420 / 602 430 851

cyril.malinak@sos-vesnicky.cz

<http://www.sos-vesnicky.cz>

Příloha č. IV – Souhlas citací z exkurze v Rakousku

Lucie Kratochvilova

Altmünster, den 15.12.2010

BESTÄTIGUNG

Hiermit bestätigen wir unser Einverständnis, dass Frau Kratochvilova eine Diplomarbeit über das SOS-Kinderdorf Altmünster schreiben darf.

Mit freundlichen Grüßen

SOS-Kinderdorf Altmünster

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'S. Weber'.

Siegfried Weber
Büroleiter

A-4813 Altmünster Kinderdorfstraße 16
Telefon 07612 88655-0 Telefax 07612 88655-11
E-Mail altmuenster@sos-kinderdorf.at
Internet www.sos-kinderdorf.at
Bankverbindung Sparkasse Oberösterreich
Kto.-Nr. 19200007005 BLZ 20320
Spendenkonto PSK Kto.-Nr. 2.390.000 BLZ 60000
ZVR 844967029

Příloha č. V - Podstata dalších forem NRP

Osvojení (adopce)

„Přijetí cizího dítěte za vlastní, upravené dnešním právním řádem, má ve své dávné historii zřejmě jednu zřetelnou tendenci hluboce zabudovanou do biopsychické výbavy, s níž lidský rod vstupuje na vývojovou scénu – totiž schopnost chránit nejen své vlastní dítě, nýbrž jakékoliv dítě – schopnost přijmout nejen své vlastní dítě, nýbrž i dítě cizí a pečovat o ně.“¹ Kdybychom tuto schopnost neměli, tak by osvojování dětí nebylo vůbec možné. Všude se dočítáme, že se musí neustále jednat v zájmu dítěte, ale dřív tomu tak nebylo. „... od úsvitu dějin se dovídáme o tendenci právě opačné, totiž o odkládání a usmrcování dětí cizích i vlastních.“² „Na starých pohřebištích nacházejí archeologové nepoměrně méně koster děvčátek než chlapců a méně dospělých koster ženských než mužských, ačkoliv při narození má ženské pohlaví početní převahu.“³ Naštěstí tato doba zabíjení dětí je ve většině zemí pryč (výjimkou je regulace porodnosti v Číně⁴). Osvojení neboli adopce není novou záležitostí. „Formu zákona nabylo osvojení patrně nejdříve ve starém Římě již v době republiky. V zákoně se praví, že „*adoptio naturam imitatur*“, čímž je vyjádřeno, že vztah mezi osvojencem a jeho osvojitelem je podobný vztahu mezi vlastním dítětem a jeho rodiči.“⁵

„Osvojení je považováno za nejdokonalejší formu náhradní rodinné péče.“⁶ A jak se pojem osvojení dá vysvětlit? „Při osvojení přijímají manželé či jednotlivci za vlastní opuštěné dítě a mají k němu stejná práva i povinnosti, jako by byli jeho rodiči.“⁷ „... a to bez zřetele k tomu, jde-li o osvojení prvního stupně, tj. zrušitelné, či druhého stupně, tj. nezrušitelné, vzniká mezi osvojencem a osvojitelem takový obdobný poměr, jako je mezi pokrevními rodiči a nezletilými dětmi; kromě toho mezi osvojencem a příbuznými osvojitele vzniká zároveň příbuzenský poměr.“⁸

¹ MATĚJČEK, Z., et al. *Náhradní rodinná péče: Průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999. K historii osvojení, s. 15. ISBN 80-7178-304-8.

² Tamtéž, s. 16.

³ Tamtéž.

⁴ Srov. ADAMCOVÁ, M. *V Číně prý žije 100 milionů jedináčků. Čína* [online]. 8. 7. 2008, [cit. 2010-09-05]. Dostupný na WWW: <<http://www.cina.estranky.cz/clanky/aktuality/v-cine-pry-zije-100-milionu-jedinacku>>.

⁵ MATĚJČEK, Z., et al. *Náhradní rodinná péče: Průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999. K historii osvojení, s. 16-17. ISBN 80-7178-304-8.

⁶ Tamtéž, s. 33.

⁷ MATĚJČEK, Zdeněk, a kol. *Osvojení a pěstounská péče*. 1. vydání. Praha: Portál, 2002. Děti potřebují rodiče a rodiče potřebují děti, str. 14. ISBN 80-7178-637-3.

⁸ Tamtéž.

V praxi rozlišujeme dva typy osvojení, neboli adopce, a to:

1. *„Osvojení prosté, obyčejné, označované někdy též jako zrušitelné, je typ osvojení, kdy se osvojitelé nezapisují do rodného listu jako rodiče. Prosté osvojení může soud zrušit z důležitých důvodů na návrh osvojence nebo osvojitele.*

2. *Osvojení nezrušitelné se od prostého osvojení odlišuje tím, že osvojitelé jsou na základě rozhodnutí soudu zapsáni v rodném listě místo rodičů osvojence.“⁹ „Pro nezrušitelné osvojení je stanovena minimální věková hranice osvojovaného dítěte jeden rok. Toto osvojení nelze zrušit. Trvá tedy i tehdy, když se např. ukáže až později, že dítě trpí nějakou vývojovou poruchou nebo že chování tohoto dítěte je zcela v rozporu s představami nových rodičů či v rozporu se zákonem apod.“¹⁰*

Mnozí se mohou ptát, proč se rodiče zapisují do rodného listu dítěte? Chtějí dítě a je nějak důležité to mít na papíře? Leckdo by odpověděl ne, není to důležité, ale opak je pravdou. *„Zápisem osvojitele do matriky místo rodiče osvojence je sledován cíl prohloubit i v tomto směru vztah mezi osvojitelem a osvojencem a přiblížit jej co nejvíce poměru pokrevního rodiče a dítěte. K dosažení tohoto příznivého stavu nezanedbatelnou měrou přispívá i odstranění formální zmínky o tom, že se nezletilé dítě nestalo členem rodiny v důsledku pokrevního poměru, nýbrž osvojením.“¹¹*

„Děti vhodné pro osvojení (adopci) jsou děti, u kterých se předpokládá méně problémový zdravotní a psychosociální vývoj a které lze předat do náhradní rodinné péče pokud možno v raném věku, je-li vyřešen právní vztah s původní rodinou. Děje se několika způsoby:

1. *Většinou se k osvojení vyžaduje souhlas zákonného zástupce dítěte, kterými jsou zpravidla jeho rodiče, pokud nebyli zbaveni rodičovské odpovědnosti nebo způsobilosti k právním úkonům*
2. *Osvojit dítě je možné také, jestliže soud vysloví tzv. kvalifikovaný nezájem.“¹²*
3. *„v neposlední řadě lze také osvojit dítě, jestliže jeho rodiče byli zbaveni rodičovské odpovědnosti, tzn. došlo tak k právnímu uvolnění dítěte.“¹³*

⁹ BUBLEOVÁ, V. *Hledáme nové rodiče*. 2. vydání. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2001. Osvojení (adopce), s. 6. ISBN neuvedeno.

¹⁰ MATĚJČEK, Z., et al. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, 2002. Kapitola 1. Děti potřebují rodiče a rodiče potřebují děti, s. 15. ISBN 80-7178-637-3.

¹¹ Tamtéž, s. 14.

¹² BUBLEOVÁ, V. *Hledáme nové rodiče*. 2. vydání. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2001. Děti vhodné pro náhradní rodinnou péči, s. 9. ISBN neuvedeno.

¹³ Tamtéž.

„Žadatelé o adopci jsou ve většině případů manželské páry, které nemohou mít vlastní dítě.“¹⁴ Ale osvojit si „...dítě může manželská dvojice, manžel nebo manželka rodiče dítěte i osamocená osoba. Při dnešním nedostatku dětí právně volných a fakticky k adopci vhodných mají osaměle žijící osoby, tj. neprovdané ženy a svobodní muži, jen malou naději, že by mohli dítě do osvojení získat.“¹⁵ Tudíž „největší naději na získání dítěte mají tedy manželské dvojice.“¹⁶

Celkově „požadavky žadatelů o adopci na „kvalitu“ osvojeného dítěte jsou mnohdy značně vysoké, často i proto je jejich žádost vyřízena za tři až pět let, jak potvrzují údaje sociálních pracovníků a MPSV.“¹⁷

Poručnictví

„Soud ustanoví dítěti poručníka v případě, že rodiče dítěte zemřeli, byli zbaveni rodičovské odpovědnosti, byl pozastaven výkon jejich rodičovské odpovědnosti nebo nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu.“¹⁸ „Zákon stanoví rozsah práv a povinností poručníka k dítěti takto:

- výchova dítěte,
- zastupování dítěte,
- správa majetku dítěte.“¹⁹

„Výkon této funkce je pod pravidelným dohledem soudu, a to nejen ohledně správy majetku dítěte, ale i ohledně jeho osobní sféry. Poručník podává soudu zprávy o osobě poručence, zpravidla v ročních intervalech. Jakékoli rozhodnutí poručníka v podstatné věci týkající se dítěte vyžaduje schválení soudem.“²⁰ „Pokud poručník pečí o dítě

¹⁴ Srov. Sborník přednášek z 6. konference o náhradní rodinné péči. Praha: JAN, 1999. Děti v náhradní rodinné péči a instituce, s. 53. ISBN 80-85529-66-1.

¹⁵ MATĚJČEK, Z., et al. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, 2002. Kapitola 1. Děti potřebují rodiče a rodiče potřebují děti, s. 15. ISBN 80-7178-637-3.

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ MATĚJČEK, Z., et al. *Náhradní rodinná péče: Průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999. Organizace náhradní rodinné péče, s. 33. ISBN 80-7178-304-8.

¹⁸ SMUTKOVÁ, L. *Sociální práce s rodinou: Vybrané kapitoly z teorií a metod sociální práce - Sv. 2*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. Kapitola 6. Sociální práce v oblasti náhradní rodinné péče o děti - poručenství, s. 55. ISBN 978-80-7041-069-1.

¹⁹ BUBLEOVÁ, V.; VÁVROVÁ, A. *Sociálně-právní ochrana dětí: Problematika náhradní rodinné péče*. Nadace rozvoje občanské společnosti, 2009. ISBN neuvedeno

²⁰ BUBLEOVÁ, V. *Hledáme nové rodiče*. 2. vydání. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2001. Pěstounská péče, opatrovnictví, poručenství, s. 8. ISBN 80-239-1355-7.

osobně vykonává, má on i dítě nárok na totéž hmotné zabezpečení, jako by šlo o pěstounskou péči. Poručník je zákonným zástupcem dítěte. Mezi ním a dítětem však ze zákona nevzniká takový poměr, jaký je mezi rodiči a dítětem.“²¹

Opatrovnictví

„Opatrovník ve srovnání s poručníkem nahrazuje rodiče pouze v omezeném rozsahu, dílčím způsobem vykonává některá práva a povinnosti rodičů,“²² „není však zákonným zástupcem dítěte.“²³ „O ustanovení opatrovníka rozhoduje soud usnesením, v němž vymezí rozsah jeho práv a povinností vůči dítěti, a n to vždy s ohledem na důvod, pro který byl dítěti opatrovník ustanoven. Opatrovník je dítěti ustanoven např. při řízení osvojení.“²⁴

²¹ MATĚJČEK, Z., et al. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, 2002. Kapitola 1. Děti potřebují rodiče, rodiče potřebují děti, s. 17-18. ISBN 80-7178-637-3.

²² Tamtéž, s. 18.

²³ SMUTKOVÁ, L. *Sociální práce s rodinou: Vybrané kapitoly z teorií a metod sociální práce - Sv. 2*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. Kapitola 6. Sociální práce v oblasti náhradní rodinné péče o děti - Opatrovnictví, s. 56. ISBN 978-80-7041-069-1.

²⁴ MATĚJČEK, Z., et al. *Osvojení a pěstounská péče: Rádci pro rodiče a vychovatele*. Praha: Portál, 2002. Pěstounská péče, s. 18. ISBN 80-7178-637-3.

Příloha č. VI – Historie pěstounské péče

Zmínky o opuštěných a nechtěných dětech nalzáme již ve starověkých mýtech. Takovými dětmi byli např. král Oidipus či bájný zakladatelé Říma, bratři Romulus a Remus. Je tedy jasné, že problém sirotků (a to skutečných i tzv. sociálních), je velmi starý.¹

„Za předchůdce placené pěstounské péče můžeme považovat spíš instituci kojných. Kdykoliv se v některé evropské zemi společnost ekonomicky povznese natolik, že se vytvoří tzv. vyšší třída, ideál ženské krásy se nasnází s těhotenstvím, porodem a kojením dítěte.“² Těhotenství není možné přeložit na někoho jiného, ale kojení ano. Kojení se dalo a dá koupit.³ „Kojné a chůvy běžně patřily mezi služebnictvo panovnických dvorů ve středověké Evropě, mnohde i mezi sloužící ve šlechtických sídlech a domácnostech bohatého městského patriciátu.“⁴ Bylo „běžnou praxí, že rodina městská svěřovala své dítě na dva roky najaté kojné na venkově. Pak je zase přijímala zpět, pokud ovšem dítě přežilo.“ Tento „zvyk“ přetrvával až do doby, kdy se začaly zřizovat hromadné nalezince, což bylo v domě osvícenství na konci 18. století. V té době také existují placené kojné a chůvy, ale úředně jsou nazývány pěstouny.⁵ „Kromě soukromé iniciativy se tu ovšem angažuje už i stát svými úředními orgány. Dítě – tentokrát z nalezince, stejně jako dříve z rodiny – brzy po narození odchází ke kojné na venkov, do poměrů ekonomicky a hygienicky ubohých, a pobývá tam, ne už dva roky, nýbrž šest let.“

„Plat pěstounky byl vzhledem k věku dítěte sestupný, a nikoliv, jak by bylo logické a jak je tomu dnes, vzestupný.“⁶ Farář dané obce či obce přifařené musel jí každý měsíc potvrdit, že dítě dosud žije. Teprve tímto potvrzením si mohla vyzvednout svou odměnu v pokladně nalezince.⁷

S dětmi to bylo tak, že v jejich šesti letech jsou odevzdáni do přijímací kanceláře. Poté šli do kláštera, kde se rozhodovalo, co s nimi bude dál. Buď se o ně přihlásila

¹ Srov. Bubleová, V. *Historický vývoj péče o opuštěné děti. Náhradní rodinná péče*, 2000, č. 1, s. 46.

² MATĚJČEK, Z., et al. *Náhradní rodinná péče: Průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999. K historii pěstounské péče, s. 26. ISBN 80-7178-304-8.

³ Srov. tamtéž.

⁴ Tamtéž.

⁵ Srov. tamtéž.

⁶ Tamtéž.

⁷ Srov. GABRIEL, Z.; NOVÁK, T. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada Publishing, 2008. Paradoxy a historie náhradní rodinné péče, s. 14. ISBN 978-80-247-1788-3.

rodina, ale většinou tyto děti končily v pastoušce, kde pomáhaly pastýři anebo chodily po žebrotě.⁸

Těsně před první světovou válkou „zemský výbor v Čechách pro děti a mládež zřizuje roku 1902 sirotčí fond a od roku 1904 vznikají v jednotlivých okresech Okresní komise pro péči o mládež, jejichž úkolem je starat se o děti opuštěné a osiřelé. V roce 1908 vzniká ve Vídni říšské ústředí péče o mládež a téhož roku v Praze i samostatná Česká zemská komise pro péči o mládež při Zemské školní radě. Tato ústřední komise sdružuje dobrovolné pracovníky různých oborů a koordinuje činnost Okresních komisí péče o mládež. Koncem války má ve své správě už 15 ústavů.“⁹

V období první republiky zaujímalá pěstounská péče významné místo mezi jednotlivými formami péče o opuštěné děti. Dětila se na čtyři typy¹⁰:

„1. Pěstounská péče „nalezenecká“ navazovala na pobyt dítěte v nalezinci či v sirotčinci. Dítě bylo svěřováno do pěstounské péče, tentokrát ne už jen ženě-pěstounce, nýbrž nejčastěji oběma manželům, a to do určitého věku dítěte. V pražském nalezinci to bylo do deseti let, později do šestnácti let – pak se dítě do ústavu opět vracelo. Výběr pěstounů a dohled nad péčí o svěřené děti zajišťoval ústav prostřednictvím tzv. ústavního poručenství.

2. Pěstounská péče řízená a kontrolovaná Okresními péčemi o mládež. Také tato forma péče o mládež navazovala na stav z doby Rakouska - Uherska. V roce 1921 byl však vydán nový zákon o ochraně dětí v cizí péči a dětí nemanželských. Na jeho základě již sociální pracovníci Okresních péčí o mládež vyhledali pokud možno spolehlivé pěstouny – mravně bezúhonné, v dobrém zdravotním i psychickém stavu, s trvalým zaměstnáním, stálým bydlištěm a schopností zajistit dítěti řádnou výchovu. V roce 1932 Okresní péče zajišťovaly pěstounskou péči, ať zdarma, či za plat, více než patnácti tisícům dětí.“¹¹

„3. Pěstounská péče v tzv. rodinných koloniích. Tato myšlenka vznikla na Moravě, ale rychle se rozšířila i do Čech. Rodinné kolonie byly zakládány v určité obci,

⁸ Srov. MATĚJČEK, Z., et al. *Náhradní rodinná péče: Průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. K historii pěstounské péče, s. 26.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Srov. GABRIEL, Z.; NOVÁK, T. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Paradoxy a historie náhradní rodinné péče.

¹¹ MATĚJČEK, Z., et al. *Náhradní rodinná péče: Průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. K historii pěstounské péče, s. 29.

v několika sousedních obcích, v okrese, kde sociální pracovníci vyhledali 1520 vhodných rodin a svěřili jim děti do pěstounské péče.“¹²

„4. Pěstounská péče na základě soukromé dohody mezi rodiči dítěte a pěstouny, bez soudního jednání. Tento způsob péče se pak měnil ve svěřování dětí prarodičům nebo jiným příbuzným. Je to jediný typ pěstounské péče, který přetrval z doby první republiky až do sedmdesátých let.“¹³

„Po druhé světové válce došlo ovšem k podstatným změnám. Zařízení, jež měla tradičně status nalezinců, byla přejmenována na ústavy péče o dítě, zrušeny byly jak Okresní komise péče o mládež, tak jejich Zemské ústředí, byl zlikvidován dřívější propracovaný systém péče o ohrožené děti a ukončena činnost všech dobročinných sdružení.“¹⁴ Pěstounské péče v těchto všech formách, kromě té příbuzenské, byla zrušena, a to v roce 1950. Až pak po 23 letech byla znovu obnovena.¹⁵

¹² Tamtéž.

¹³ Tamtéž, s. 30.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Srov. GABRIEL, Z.; NOVÁK, T. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči. Paradoxy a historie náhradní rodinné péče*, s. 20.

Příloha č. VII – Shrnutí standard – Quality4Children

Oblast standardů 1: Proces rozhodování a přijímání

Standard 1: Dítě a jeho původní rodina získává podporu během procesu rozhodování

Dítě a jeho původní rodina mají právo na zásah, pokud vyjádří přání změnit svou životní situaci nebo když to situace vyžaduje. Nejvyšší prioritou je bezpečnost a zájem dítěte. Dítěti a jeho původní rodině se vždy naslouchá a jsou respektovány.

Standard 2: Dítě je zmocněno k účasti na procesu rozhodování

Všechny zúčastněné strany dítěti naslouchají a respektují ho. Dítě je odpovídajícím způsobem informováno o své situaci a povzbuzováno, aby vyjadřovalo své názory a účastnilo se tohoto procesu v souladu se svou úrovní chápání.

Standard 3: Profesionální proces rozhodování zajišťuje nejlepší péči pro dítě

Proces rozhodování zahrnuje dvě otázky: Které řešení nejlépe odpovídá zájmům dítěte?

Pokud by

byla zjištěna potřeba péče mimo domov, jaké je nejlepší umístění pro dítě? Všechny strany přímo zúčastněné na rozvoji dítěte spolupracují s využitím svých příslušných odborných znalostí. Přijímají a sdílejí příslušné informace o procesu rozhodování. Když má být přijato dítě se zvláštními potřebami, jsou zohledňovány jeho speciální požadavky.

Standard 4: O sourozence se pečuje společně

Během procesu péče mimo domov se o sourozence pečuje společně. Sourozenci jsou umísťováni zvlášť, pouze pokud je to pro jejich dobro. V tom případě je zajištěn kontakt mezi nimi, pokud to na ně nemá negativní dopad.

Standard 5: Přejít do nového domova je dobře připraven a citlivě realizován

Po dojednání formy péče organizace, která má poskytovat v budoucnu péči, důkladně připraví přijetí dítěte. Přijetí musí být postupné a způsobit co nejmenší rozrušení. Přejít na nové místo je uspořádán jako proces, jehož hlavním účelem je zajistit zájem dítěte a blaho všech zúčastněných stran.

Standard 6: Proces péče mimo domov se řídí individuálním plánem péče

Individuální plán péče je vytvořen během procesu rozhodování a během celého procesu péče mimo domov je dále rozvíjen a realizován. Tento plán je určen k řízení celkového rozvoje dítěte.

Plán péče obecně definuje stav rozvoje dítěte, stanovuje cíle a opatření a objasňuje zdroje potřebné k podpoře celkového rozvoje dítěte. Každé významné rozhodnutí během procesu péče mimo domov se řídí tímto plánem.

Oblast standardů 2: Proces péče

Standard 7: Umístění dítěte vyhovuje jeho potřebám, životní situaci a původnímu sociálnímu prostředí

Dítě vyrůstá v kompletním, podpůrném, ochranném a starostlivém prostředí. Tato kritéria prostředí splňuje to, že je dítěti umožněno vyrůst ve starostlivé rodině.

V novém místě má dítě šanci vybudovat si stabilní vztah s pečovatelem a udržovat kontakt se svým sociálním prostředím.

Standard 8: Dítě udržuje kontakt se svou původní rodinou

Vztah dítěte s původní rodinou je povzbuzován, udržován a podporován, pokud je to v zájmu dítěte.

Standard 9: Pečovatelé jsou kvalifikovaní a mají odpovídající pracovní podmínky

Pečovatelé jsou důkladně hodnoceni, vybíráni a školeni, než převzou odpovědnost za péči o dítě. Dostává se jim průběžného školení a profesionální podpory tak, aby byl zajištěn celkový rozvoj dítěte.

Standard 10: Vztah pečovatele s dítětem je založen na porozumění a úctě

Pečovatel věnuje dítěti individuální pozornost a vyvíjí svědomité úsilí o budování důvěry a o pochopení dítěte. Pečovatel s dítětem vždy komunikuje otevřeně, upřímně a s respektem.

Standard 11: Dítě je zmocněno k aktivní účasti na rozhodováních, která se přímo týkají jeho života

Dítě je uznáváno jako odborník na svůj vlastní život. Dítě je informováno, je mu nasloucháno a je bráno vážně a jeho nezlomnost je uznávána jako silný potenciál. Dítě je povzbuzováno, aby vyjadřovalo své pocity a zkušenosti.

Standard 12: Dítěti se dostává péče ve vhodných životních podmínkách

Životní úroveň a infrastruktura pečovatelské organizace uspokojují potřeby dítěte vzhledem k pohodlí, bezpečí, zdravým životním podmínkám a neomezenému přístupu ke vzdělání a do komunity.

Standard 13: Dětem se zvláštními potřebami se dostává vhodné péče

Pečovatelé jsou průběžně a specificky školeni a podporováni, aby byli schopni splňovat zvláštní potřeby dětí, o které pečují.

Standard 14: Dítě / mladý dospělý je průběžně připravován na samostatný život

Dítě / mladý dospělý je podporován, aby utvářel svou budoucnost tak, aby se stal soběstačným, samostatným a platným členem společnosti. Má přístup ke vzdělání a je mu poskytnuta příležitost

získávat životní dovednosti a osvojovat si hodnoty. Dítě / mladý dospělý je podporován při rozvíjení sebeúcty. To mu umožňuje, aby se cítil silný a jistý při zvládání obtíží.

Oblast standardů 3: Proces opouštění péče

Standard 15: Proces opouštění péče je důkladně plánován a realizován

Proces opouštění péče je zásadní fází v péči o dítě mimo domov a je důkladně plánován a realizován. Je založen především na individuálním plánu péče o dítě / mladého dospělého. Dítě/mladý dospělý je uznáván jako odborník na kvalitu péče o svou osobu. Jeho zpětná vazba je zásadní pro další rozvoj kvality systému péče a příslušného modelu péče.

Standard 16: Komunikace v procesu opouštění péče je vedena užitečným a vhodným způsobem

Všem stranám zúčastněným na procesu opouštění péče jsou poskytovány všechny potřebné informace v souladu s jejich rolí v procesu. Současně má dítě / mladý dospělý a jeho původní rodina právo na soukromí a bezpečnost. Všechny informace jsou sdělovány takovým způsobem, aby byly pro dítě / mladého dospělého a jeho původní rodinu pochopitelné a vhodné.

Standard 17: Dítě / mladý dospělý je zmocněn k účasti na procesu opouštění péče

Proces opouštění péče je založen na individuálním plánu péče. Dítě / mladý dospělý je zmocněn vyjadřovat názory a preference ohledně své současné situace a budoucího života. Účastní se plánování a realizace procesu opouštění péče.

Standard 18: Jsou zajištěny možnosti sledování, trvalé podpory a kontaktů

Poté, co dítě / mladý dospělý opustí péči mimo domov, má příležitost dostávat pomoc a podporu. Pečovatelská organizace se snaží zajistit, aby nevnímal proces opouštění péče jako nové závažné narušení. Pokud mladý dospělý dosáhl plnoletosti, měla by mu pečovatelská organizace i nadále nabízet podporu a příležitost k udržování kontaktu.

Příloha č. VIII – Stanovy SOS dětských vesniček

PREAMBULE

První SOS dětskou vesničku založil Hermann Gmeiner v roce 1949 v rakouském Imstu.

Mezinárodní Sdružení SOS dětských vesniček pomáhá dětem v oblasti sociální péče a rodinné politiky jako nezávislá nevládní organizace. Respektuje náboženskou a kulturní různorodost a pracuje v těch zemích a komunitách, kde může její poslání podpořit místní rozvoj. Pracuje v souladu s Listinou základních práv a svobod Organizace spojených národů a snaží se tato práva prosazovat po celém světě.

Mezinárodní Sdružení SOS dětských vesniček se řídí následujícími principy:

Každé dítě patří do rodiny.

Každé dítě vyrůstá v lásce.

Každé dítě vyrůstá v úctě.

Každé dítě vyrůstá s pocitem bezpečí.

STANOVY

1. NÁZEV A SÍDLO

1.1 Sdružení nese název „Sdružení SOS dětských vesniček“ (dále jen „Sdružení“).
Působí na území České republiky a je členem SOS - Kinderdorf International,
(dále jen SOS-KDI).

1.2 Sídlem Sdružení je Praha 1, U Prašného mostu 50, PSČ 119 01.

2. PRÁVNÍ SUBJEKTIVITA

Sdružení je nevládní, nepolitická a nezisková organizace pracující výhradně ve veřejném zájmu. Veškerý majetek využívá Sdružení na dosažení svých cílů.

Sdružení je právnickou osobou.

Sdružení je jedinou organizací SOS dětských vesniček v České republice.

Sdružení je řádným členem mezinárodní organizace SOS-KDI respektujícím její stanovy.

3. CÍLE SDRUŽENÍ

3.1 Cíle Sdružení jsou následující:

3.1.1. Obhajovat a podporovat práva dětí v České republice, jak je zakotveno v Úmluvě o právech dítěte Organizace spojených národů z roku 1989.

3.1.2 Rozvíjet, šířit a prakticky uskutečňovat v ČR myšlenku SOS dětských vesniček jako jeden z modelů náhradní rodinné péče.

3.1.3 Prostřednictvím činnosti SOS dětských vesniček v souladu s modelem péče o děti v SOS dětských vesničkách a dalšími formami náhradní rodinné péče

poskytovat odbornou péči a podporu opuštěným a ohroženým dětem, které nemohou z nejrůznějších důvodů vyrůstat ve své vlastní rodině.

- 3.1.4. Být respektovaným partnerem pro státní a veřejnoprávní instituce a neziskový sektor v oblasti náhradní rodinné péče (včetně problematiky vztahů a kontaktů s biologickou rodinou a jejich dopadu na pěstounskou rodinu) a v oblasti následné péče.
- 3.1.5 Pomáhat mladým lidem při vstupu do samostatného života poskytováním všech forem péče v rámci Sdružení (SOS dětské vesničky, komunity mládeže, polozávislé bydlení, následná péče).
- 3.1.6 Poskytovat odbornou péči a podporu dětem, mládeži a rodinám v nouzi prostřednictvím zřízení a provozování:
 - 3.1.6.1 SOS servisních center pro posílení rodin jako prevence ohrožení, sociálního osíření a zanedbávání dětí.
 - 3.1.6.2 SOS škol Hermanna Gmeina a SOS odborných výcvikových středisek pro přípravu na povolání a poskytování dalších forem vzdělávacích služeb.
- 3.1.7 Podporovat činnosti ostatních národních Sdružení zastřešených SOS-KDI.
- 3.2 Sdružení dosahuje vytyčených cílů mimo jiné pomocí níže uvedených prostředků:
 - 3.2.1 Získáváním finančních prostředků a věcných darů aktivitami zaměřenými zejména na cílové skupiny individuálních a firemních dárců. Finanční prostředky se získávají zejména ve formě darů a příspěvků od fyzických a právnických osob, grantů, dotací z veřejných rozpočtů včetně fondů EU a ve formě členských příspěvků. Finanční prostředky Sdružení se využívají výhradně k dosahování cílů Sdružení určených v těchto stanovách.
 - 3.2.2 Členstvím v SOS-KDI, mezinárodní organizaci SOS dětských vesniček, a dodržováním závazných dokumentů SOS-KDI.
 - 3.2.3 Prováděním osvěty formou ediční činnosti a propagačních akcí za účelem šíření a podpory modelu SOS dětských vesniček.
- 3.3 Všechny cíle uskutečňuje Sdružení v souladu s obecně závaznými právními předpisy České republiky.

4. ČLENSTVÍ

4.1 Druhy členství

Sdružení má řádné členy a čestné členy.

- 4.1.1 Řádnými členy mohou být fyzické osoby, které podporují cíle Sdružení a přistoupí k jeho stanovám. Zaměstnanci Sdružení se nestávají automaticky jeho členy.
- 4.1.2 Čestnými členy se stávají fyzické osoby, které zvláště podporují cíle Sdružení nebo se zvláště zasloužily o prosazování a uskutečňování myšlenek SOS dětských vesniček, a proto byly uznány za čestné členy a které toto členství přijmou.

4.2 Vznik členství řádných a čestných členů

- 4.2.1 Nezbytným předpokladem přijetí řádného člena Sdružení je písemná přihláška podaná předsednictvu. K rozhodnutí o přijetí řádného člena je třeba souhlasu

nadpoloviční většiny přítomných členů předsednictva. Rozhodnutí o přijetí čestného člena Sdružení rovněž vyžaduje souhlas nadpoloviční většiny přítomných členů předsednictva.

4.2.2 Čestní členové jsou navrhováni předsednictvem. Návrh je poté, co osoba navržená jako čestný člen toto členství přijme, předložen valné hromadě ke schválení. K rozhodnutí o přijetí čestného člena je třeba souhlasu nadpoloviční většiny přítomných členů valné hromady.

4.3 Ukončení a zrušení členství

Členství ve Sdružení zaniká:

4.3.1 Vystoupením (ústním nebo písemným sdělením předsednictvu). 4.3.2 Úmrtím člena. 4.3.3 V případě nezaplacení členských příspěvků po dobu jednoho roku, dnem následujícím po marném uplynutí náhradní lhůty stanovené členovi k zaplacení členského příspěvku.

4.3.4 Vyloučením na základě rozhodnutí dvoutřetinové většiny předsednictva.

4.3.5 Poruší-li některý člen stanovy Sdružení nebo jiné závazné nařízení vydané Sdružením nebo poškodí-li zájmy Sdružení, může předsednictvo dvoutřetinovou většinou rozhodnout o jeho vyloučení. Předsednictvo je povinno členovi, o jehož vyloučení rozhoduje, poskytnout možnost se na zasedání předsednictva obhájit. Pozvánka na zasedání předsednictva musí být doručena nejméně 10 dní před zasedáním předsednictva, které má o vyloučení rozhodovat. Rozhodnutí předsednictva se písemně doručí vyloučenému členovi. Člen má právo se proti rozhodnutí předsednictva odvolat k rozhodčí komisi do 15 dnů ode dne doručení rozhodnutí. Rozhodčí komise rozhoduje o vyloučení s konečnou platností a její rozhodnutí nabývá platnosti doručením nebo jiným oznámením členovi. Po dobu odvolacího řízení se členovi členství pozastavuje; to znamená, že člen po tuto dobu nemá práva člena Sdružení.

4.3.6 Rozhodnutím rozhodčí komise není dotčeno právo člena Sdružení obrátit se na příslušný soud.

5. PRÁVA A POVINNOSTI ČLENŮ

5.1 Všichni řádní členové mají právo účastnit se valné hromady Sdružení, volit a být voleni. Všichni řádní členové jsou oprávněni obdržet výroční zprávu a zprávu o hospodaření za uplynulý rok a dále zápis z valné hromady.

5.2 Čestní členové mají právo účastnit se valné hromady a právo na informace. Čestní členové nemají hlasovací právo.

5.3 Všichni členové mají povinnost naplňovat cíle Sdružení a povinnost zdržet se veškerého jednání, které by mohlo poškodit postavení a cíle Sdružení.

5.4 Všichni členové jsou povinni respektovat stanovy Sdružení a naplňovat rozhodnutí a usnesení přijatá orgány Sdružení.

5.5 Všichni řádní členové jsou povinni platit roční členské příspěvky. Výši příspěvků i datum splatnosti stanoví předsednictvo.

6. ZÁSADY HOSPODAŘENÍ

6.1 Majetek Sdružení tvoří zejména:

6.1.1 členské příspěvky 6.1.2 všechn movitý a nemovitý majetek Sdružení

6.1.3 peněžní prostředky z příspěvků SOS-KDI nebo některých je podporujících Sdružení

6.1.4 prostředky z veřejných rozpočtů 6.1.5 výnosy z veřejných sbírek

6.1.6 dary právnických a fyzických osob

6.1.7 dědictví

6.2 Majetek Sdružení se použije výhradně k naplňování cílů Sdružení.

6.3 Sdružení vede účetnictví podle obecně závazných právních předpisů.

6.4 Roční účetní závěrku Sdružení každoročně ověří nezávislý externí auditor ve smyslu obecně závazných právních předpisů.

6.5 Účetní rok Sdružení končí 31. 12. každého roku.

7. ORGÁNY SDRUŽENÍ

7.1 Orgány Sdružení jsou:

7.1.1 valná hromada 7.1.2 předsednictvo 7.1.3 národní ředitel

7.1.4 rozhodčí komise

8. VALNÁ HROMADA

8.1 Valná hromada je nejvyšším rozhodujícím orgánem Sdružení a skládá se ze všech řádných členů a dvou zástupců SOS-KDI (dále jen „členové“).

8.2 Valná hromada se koná nejméně jednou ročně. Valnou hromadu svolává předseda Sdružení písemnou pozvánkou s předběžným programem zaslánou všem členům, případně dalším pozvaným hostům, čtyři týdny před jejím konáním. Podrobný program a všechny dokumenty související s valnou hromadou musí být zaslány všem členům, případně dalším pozvaným hostům valné hromady dva týdny před jejím konáním. Valné hromady se mohou zúčastnit i zaměstnanci Sdružení bez hlasovacího práva.

8.3 Předsednictvo může kdykoliv svolat mimořádnou valnou hromadu Sdružení.

8.3.1 Předseda Sdružení svolává mimořádnou valnou hromadu do čtrnácti dnů od okamžiku, kdy předseda obdrží písemný požadavek na její svolání, podepsaný minimálně jednou třetinou členů Sdružení. V požadavku na svolání musí být uvedeny všechny nezbytné údaje týkající se návrhu, který bude svolané mimořádné valné hromadě předloženo k posouzení. Nesvolá-li předseda Sdružení nebo místopředseda Sdružení mimořádnou valnou hromadu ve stanovené lhůtě

nebo nemá-li Sdružení předsedu Sdružení nebo místopředsedu Sdružení, jsou oprávněni mimořádnou valnou hromadu svolat na náklady Sdružení sami iniciátoři nebo na jejich žádost národní ředitel.

8.3.2 Mimořádná valná hromada dodržuje procesní postupy valné hromady.

8.4 Valné hromadě předsedá předseda Sdružení. V jeho nepřítomnosti předsedá valné hromadě místopředseda Sdružení; nemůže-li se zúčastnit místopředseda, předsedá valné hromadě člen předsednictva za tímto účelem valnou hromadou zvolený.

8.5 Členové jsou oprávněni jiné účastníky valné hromady písemně zplnomocnit, aby za ně hlasovali v zastoupení. Každý ze zmocněnců může při hlasování zastupovat maximálně dva další členy.

8.6 Valná hromada je usnášeníschopná, pokud je přítomna nadpoloviční většina všech členů, ať již osobně, nebo v zastoupení. Pokud není valná hromada usnášeníschopná, přeruší předseda její konání na dobu čtyř hodin. Po uplynutí této doby je valná hromada usnášeníschopná bez ohledu na počet přítomných členů a rozhoduje nadpoloviční většinou přítomných. Toto ustanovení se nevztahuje na rozhodování podle článku 12 a 13 těchto stanov.

8.7 V rozhodování uvedených v člancích 12 a 13 těchto stanov je vždy zapotřebí dvoutřetinové většiny všech členů. Nesejde-li se alespoň dvoutřetinová většina všech členů, je předseda Sdružení nebo místopředseda Sdružení povinen svolat náhradní valnou hromadu do 30 dnů. Nesejdou-li se na náhradní valné hromadě osobně nebo v zastoupení alespoň dvě třetiny členů Sdružení, přeruší předseda její konání na dobu čtyř hodin. Jestliže po uplynutí této doby nejsou přítomny dvě třetiny členů, předseda náhradní valnou hromadu rozpustí. Novou valnou hromadu k rozhodování podle článku 12 a 13 lze svolat nejdříve po uplynutí 6 měsíců od data konání náhradní valné hromady.

8.8 Usnesení valné hromady se přijímá nadpoloviční většinou hlasů. Usnesení o změně stanov nebo rozpuštění Sdružení vyžaduje alespoň dvoutřetinovou většinu všech hlasů.

8.9 Působnost valné hromady:

8.9.1 Stanovuje základní politiku Sdružení v souladu s programovým prohlášením „Kdo jsme“, strategickým plánem a stanovami SOS-KDI a schvaluje její rozpracování pro podmínky Sdružení.

8.9.2 Volí a odvolává členy předsednictva a volí a odvolává předsedu.

8.9.3 Rozhoduje o dodatcích a změnách stanov Sdružení po schválení ze strany SOS-KDI.

8.9.4 Projednává a schvaluje zprávu o hospodaření za uplynulý rok a zprávu předsednictva o činnosti Sdružení za předchozí rok.

8.9.5 Rozhoduje o rozpuštění Sdružení a zrušení činnosti Sdružení. Zrušením činnosti se pro potřebu těchto stanov rozumí ukončení činnosti SOS dětských vesniček, neznamená rozpuštění Sdružení samotného. Rozhodnutí o rozpuštění Sdružení a zrušení činnosti Sdružení je Sdružení povinno sdělit SOS-KDI.

8.9.6 Bere na vědomí strategický plán Sdružení, rozpočet a roční účetní závěrku auditovanou podle mezinárodních a českých účetních standardů.

8.9.7 Na základě žádosti členů projednává jakékoliv další záležitosti.

9. PŘEDSEDNICTVO

- 9.1 Předsednictvo je výkonným orgánem Sdružení. Předsednictvo se skládá z předsedy Sdružení, který je statutárním orgánem Sdružení, místopředsedy Sdružení, dvou zástupců SOS-KDI a maximálně pěti dalších členů, všech zvolených na tříleté funkční období. Opětovné zvolení za člena předsednictva je možné. Členovi předsednictva nenáleží za jeho funkci odměna, náleží mu však plnění ve výši cestovních náhrad ve smyslu obecně závazných právních předpisů. Předsedu volí valná hromada a místopředsedu Sdružení volí členové předsednictva z řad svých členů.
- 9.2 Předsednictvo se schází minimálně čtyřikrát ročně. Zasedání svolává předseda Sdružení, v jeho nepřítomnosti místopředseda Sdružení, a to písemným oznámením doručeným každému členovi předsednictva. Společně s pozvánkou na jednání předsednictva je zaslán též program zasedání a podklady k projednání, příp. k rozhodnutí, ke každému bodu programu, a to nejméně dva týdny před konáním zasedání. Zasedání musí být dále svoláno na žádost alespoň jedné třetiny členů předsednictva.
- 9.3 Zasedání předsednictva se účastní národní ředitel bez hlasovacího práva s právem na udělení slova.
- 9.4 Předsednictvo je usnášeníschopné, pokud je přítomna nadpoloviční většina jeho členů a zároveň je přítomen předseda nebo místopředseda Sdružení.
- 9.5 Není-li v těchto stanovách výslovně určeno jinak, činí předsednictvo rozhodnutí nadpoloviční většinou přítomných členů. Při rovnosti hlasů rozhoduje hlas předsedy Sdružení, v jeho nepřítomnosti hlas místopředsedy Sdružení.
- 9.6 V případě naléhavých záležitostí či jiných závažných okolností může předsednictvo přijmout rozhodnutí na základě písemných odpovědí členů předsednictva. V případě naléhavých záležitostí či jiných závažných okolností může předsednictvo přijmout rozhodnutí *per rollam*. Při rozhodování *per rollam* zašle předseda Sdružení nebo z jeho pokynu národní ředitel členům předsednictva materiál, o němž má předsednictvo rozhodnout včetně formulace požadovaného rozhodnutí, poštou, faxem nebo elektronickou poštou. Doručení musí být prokazatelné. Člen předsednictva zašle své rozhodnutí předsedovi Sdružení, popř. národnímu řediteli Sdružení ve stanovené lhůtě. Rozhodnutí *per rollam* je přijato, sdělí-li ve stanovené lhůtě svůj souhlas nadpoloviční většina členů předsednictva. Na nejbližším zasedání předsednictva je předseda Sdružení nebo jím pověřený člen předsednictva povinen informovat předsednictvo o všech rozhodnutích přijatých *per rollam* v mezidobí mezi zasedáními předsednictva.
- 9.7. V případě předčasného ukončení členství kteréhokoli člena předsednictva jsou ostatní členové předsednictva oprávněni zvolit do nejbližšího zasedání valné hromady náhradního člena předsednictva z řad řádných členů Sdružení. Potvrdí-li nejbližší valná hromada náhradního člena v jeho funkci, považuje se den rozhodnutí valné hromady za den počátku jeho funkčního období. V případě předčasného ukončení funkce předsedy vykonává jeho pravomoci místopředseda až do řádného zvolení předsedy valnou hromadou.

9.8 Působnost předsednictva:

9.8.1 Rozhoduje o přijetí a vyloučení člena Sdružení; tato rozhodnutí činí dvoutřetinová většina všech členů předsednictva.

9.8.2 Rozhoduje o výši a termínu splatnosti členských příspěvků pro příslušný rok. S rozhodnutím o členských příspěvcích musí být členové seznámeni.

9.8.3 Sleduje rozpracování podrobností základní politiky schválené valnou hromadou.

9.8.4 Rozhoduje o obsazení funkce a ukončení pracovního poměru národního ředitele v souladu s obecně závaznými právními předpisy.

9.8.5 Schvaluje strategický plán Sdružení, rozpočet a roční účetní závěrku auditovanou podle mezinárodních i českých účetních standardů.

9.8.6 Předkládá valné hromadě roční účetní závěrku a výroční zprávu.

9.8.7 Schvaluje jednací řád předsednictva Sdružení a navrhuje Valné hromadě jednací řád valné hromady.

9.8.8 Na základě návrhu národního ředitele schvaluje národní mzdovou stupnici a pracovní podmínky.

9.8.9 Zajišťuje, aby Sdružení pracovalo v souladu s těmito stanovami a jednacím řádem.

9.8.10 Rozhoduje o všech návrzích předložených národním ředitelem.

9.9 Působnost předsedy Sdružení:

9.9.1 Svolává valnou hromadu a předsedá jí.

9.9.2 Svolává zasedání předsednictva a předsedá mu.

9.9.3 Projednává a schvaluje pracovně-právní vztahy u vedoucích pracovníků. Okruh vedoucích pracovníků je upraven vnitřním předpisem Sdružení dle zákoníku práce.

9.9.4 V případě rozpuštění Sdružení provádí jeho likvidaci.

9.9.5 Jménem Sdružení jedná předseda Sdružení samostatně.

9.9.6 Zápisy ze zasedání předsednictva pořizuje osoba pověřená národním ředitelem. Zápisy podepisuje předseda Sdružení a zapisovatel a jsou zasílány všem členům předsednictva nejpozději do dvou týdnů po zasedání předsednictva.

10. NÁRODNÍ ŘEDITEL

10.1 Národní ředitel je do funkce vybírán výběrovým řízením.

10.2 Národní ředitel je výkonným orgánem Sdružení, je v pracovním poměru vůči Sdružení a jeho právní vztah ke Sdružení se řídí zákoníkem práce. Národní ředitel je nadřízený všem zaměstnancům Sdružení. U vedoucích zaměstnanců potřebuje při jejich přijetí do pracovního poměru nebo rozvázání pracovního poměru schválení předsedy Sdružení.

10.3 Národní ředitel provádí usnesení valné hromady a rozhodnutí předsednictva. O své činnosti průběžně informuje předsednictvo na jeho zasedáních.

10.4 Národní ředitel zodpovídá za účetnictví Sdružení, za využití finančních prostředků Sdružení v rámci rozpočtu schváleného předsednictvem.

11. ROZHODČÍ KOMISE

11.1 V případě sporu mezi Sdružením a jedním z jeho členů nebo mezi členy se ustanoví rozhodčí komise. Každá sporná strana určí jednoho řádného člena jako rozhodce. Tito rozhodci určí dalšího řádného člena jako třetího rozhodce a ustanoví ho do pozice předsedy rozhodčí komise. Předseda Sdružení svolává, organizuje a předsedá zasedáním rozhodčí komise v dané věci. Rozhodčí komise rozhoduje nadpoloviční většinou a její rozhodnutí jsou konečná, nestanoví-li platné právní předpisy jinak.

12. ZMĚNA STANOV

12.1 Stanovy je možné měnit nebo doplňovat pouze rozhodnutím valné hromady, k přijetí rozhodnutí je zapotřebí souhlasu alespoň dvou třetin všech řádných členů Sdružení po předchozím schválení ze strany SOS-KDI.

13. ROZPUŠTĚNÍ A UKONČENÍ ČINNOSTI SDRUŽENÍ

13.1 Valná hromada může rozpustit, reorganizovat nebo ukončit činnost Sdružení za podmínky, že je přítomna alespoň dvoutřetinová většina členů a rozhodnutí přijala alespoň dvoutřetinová většina všech členů. Rozhodnutí o rozpuštění Sdružení a zrušení činnosti Sdružení je Sdružení povinno sdělit SOS-KDI.

13.2 Po rozpuštění Sdružení se provede likvidace. Likvidátora jmenuje předsednictvo.

13.3 Likvidační zůstatek Sdružení bude v případě rozpuštění Sdružení po dohodě se zástupci SOS-KDI převeden na subjekt s podobnými cíli.

14. VŠEOBECNÁ USTANOVENÍ

14.1

Činnost Sdružení je realizována v souladu s obecně závaznými právními předpisy České republiky.

14.2

Tyto stanovy nahrazují v plném rozsahu stanovy Sdružení ze dne 3. 12. 1994.

V Praze dne 21.6.2009

JUDr. Ing. Otakar Schlossberger, Ph.D.

Statutární zástupce Sdružení SOS dětských vesniček

Příloha č. IX – Standardy Sdružení

1. SOS model náhradní rodinné péče o dítě vymezuje rámec naší práce

Děti dostávají příležitost vyrůstat v láskyplném a bezpečném rodinném prostředí a navazovat dlouhodobé vztahy. SOS matka-pěstounka vytváří příznivou rodinnou atmosféru, kde si děti osvojují zásady soužití a získávají pocit spoluodpovědnosti. Vede rodinu podle požadavků profesionální péče o dítě a dostává se jí požadované podpory od ředitele vesničky a ostatních spolupracovníků tak, aby byly uspokojeny potřeby dětí a respektována jejich práva.

2. SOS matka-pěstounka vede SOS rodinu

SOS matka-pěstounka žije spolu s dětmi, kterým poskytuje emocionální jistotu a příležitost rozvíjet nové a trvalé vztahy v láskyplném prostředí SOS rodiny. SOS matka-pěstounka současně dětem poskytuje profesionální péči a při naplňování jejich potřeb spolupracuje s ostatními zaměstnanci SOS dětské vesničky.

3 Děti jsou umístěny v SOS rodině, kde jsou jejich potřeby nejlépe uspokojovány

Pouze ty děti, jejichž potřeby mohou být nejlépe uspokojovány v SOS rodině, jsou navrženy pro přijetí do SOS dětské vesničky. Proces přijímání dětí zaručuje pečlivé posouzení každého dítěte před jeho umístěním v SOS rodině.

4 Rozvoj dítěte je aktivně podporován

Každému dítěti nabízíme individuální možnosti rozvoje, které jsou šité na míru jeho potřebám a schopnostem. SOS matka-pěstounka ovlivňuje a směřuje vývoj dítěte ve své SOS rodině. Ostatní spolupracovníci jí v tom pomáhají nabídkou služeb a organizovaných činností, které nejsou dostupné v obci. Všichni zaměstnanci SOS dětských vesniček respektují a podporují práva každého dítěte.

5 Programy péče o mládež nabízejí možnosti samostatného rozvoje

Programy péče o mládež nabízejí vzdělávání a růst a jsou součástí každé SOS dětské vesničky. Mladiství mají možnost rozvíjet své postoje, sebejisté vystupování a dovednosti potřebné k tomu, aby mohli převzít odpovědnost za vlastní budoucnost a za to, aby se stali úspěšnými a plnohodnotnými členy společnosti.

6 Každá rodina žije jako součást obce

Každá SOS rodina žije jako integrovaná součást obce a podílí se na jejím životě. Dítě navazuje vztahy, učí se důležitým dovednostem a rozvíjí své sebevědomí tak, aby se mohlo stát aktivním a plnohodnotným členem společnosti.

7 S finančními prostředky a majetkem nakládáme zodpovědně

Administrativní systémy jsou uspořádány tak, aby zajišťovaly zodpovědnost a přitom pomáhaly utvářet smysl pro zodpovědnost v každé SOS rodině a mezi všemi zaměstnanci Sdružení SOS dětských vesniček. Důsledné uplatňování efektivních administrativních systémů napomáhá zodpovědnému nakládání s finančními prostředky a majetkem.

8 Plánování a hodnocení zajišťuje kvalitní prostředí péče o dítě

Plánování a hodnocení vede k neustálému zlepšování kvality péče o dítě. Plány tvoří jasný rámec priorit v činnostech a diagnostice a umožňují sebejistý a koordinovaný přístup k práci.

9 Podporujeme vzdělávání a rozvoj zaměstnanců

Pěstujeme kulturu, která napomáhá učení, růstu a tvořivosti zaměstnanců. Posuzujeme individuální vzdělávací potřeby zaměstnanců a každého podněcujeme v jeho dlouhodobém růstu. Dobře uspořádaná personální praxe přispívá k vytváření dovedností a zvyšování smyslu pro zodpovědnost.

10 Ředitel vesničky řídí SOS dětskou vesničku

Ředitel vesničky řídí celkový rozvoj SOS dětské vesničky tím, že prosazuje hodnoty organizace, společně se svým týmem stanovuje cíle a zajišťuje, aby byly SOS rodinám poskytovány pomocné služby. Řídí všechny své spolupracovníky a hraje hlavní roli při vedení a podporování profesního rozvoje SOS matek-pěstounek.

Příloha č. X – Výzkumné otázky

Obecné otázky

1. Jaké je právní postavení SOS dětských vesniček v České Republice/Rakousku?
2. Jak jsou SOS dětské vesničky v ČR/Rakousku financovány?
3. Kdo je členem týmu SOS dětských vesniček?
4. Mají SOS dětské vesničky pouze interní zaměstnance anebo i externí?

Otázky, které se týkají maminek-pěstounek, pracujících v SOS dětských vesničkách

5. Jaké je právní postavení maminek-pěstounek, pracujících v SOS dětských vesničkách v ČR/Rakousku?
6. Jaké je maminek-pěstounek finanční ohodnocení?
7. Jaké jsou při přijímání požadavky na SOS matku?
8. SOS matka musí procházet vzděláváním. Kdo vzdělání zajišťuje?
9. Jak dlouho vzdělávací kurz přibližně trvá?
10. Kdo hradí SOS matkám vzdělání?
11. Co je obsahem vzdělávacího kurzu?
12. Kdo během vzdělávacího kurzu matkám přednáší?
13. Kdo matkám vydává osvědčení?
14. Je toto osvědčení platné jen pro nějaké území, anebo pro celou zemi?
15. Jaký průměrný počet dětí připadá v SOS dětské vesničce na jednu matku?
16. Pracují v SOS dětských vesničkách v České Republice/Rakousku i nějaké manželské páry? Jestli ano, kolik?
17. Může si matka-pěstounka nějakým způsobem dítě vybrat?
18. Práce SOS matky je velice náročná. Pomáhá matkám nějaký odborný tým? (pokud ano, vypište prosím, z jakých odborníků se tým skládá a ve zkratce jaká je jejich hlavní náplň práce)

Otázky, týkající se dětí, které žijí v SOS dětských vesničkách

19. O kolik dětí se celkem české SOS dětské vesničky starají?
20. Co patří mezi nejčastější důvody umístění dítěte do skupinové pěstounské péče v České Republice/Rakousku?

21. Kdo rozhoduje o umístění dítěte do skupinové pěstounské péče v České Republice/Rakousku?
22. Kolik je zde alespoň přibližně sourozeneckých skupin?
23. Znají alespoň nějaké děti své biologické rodiče? Dokážete to odhadnout v procentech?
24. Projevují o děti jejich biologičtí rodičové aspoň nějaký zájem?
25. Kdo je zákonný zástupce dětí?
26. Jaké mají možnosti děti, které dosáhly zletilosti?

Abstrakt

KRATOCHVÍLOVÁ L., Pěstounská péče se zaměřením na SOS dětské vesničky v České republice (porovnání s Rakouskem). České Budějovice 2011. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí Mgr. Jana Šimečková.

Klíčová slova: náhradní rodinná péče, skupinová pěstounská péče, SOS dětské vesničky, Česká republika, Rakousko

Práce je nepřímo rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teorie je obsáhnuta v prvních dvou částí této práce. První část nastiňuje problematiku skupinové pěstounské péče, na které jsou SOS vesničky v České republice postaveny. A část druhá popisuje, co to SOS dětské vesničky jsou, a jak fungují v České republice.

Praktická část je komparace českých a rakouských SOS dětských vesniček. Tato část je rozdělena do tří kapitol. Jedna se týká SOS vesniček obecně, druhá matek v SOS vesničkách a třetí se zabývá dětmi, které v SOS dětských vesničkách žijí. Pro přehlednost je nejprve popsána Česká republika, na kterou jsem se ve své práci více zaměřila, poté Rakousko a nakonec shrnutí. Jako ukončení této kapitoly je celková stručná sumarizace celé komparace a krátká diskuse.

Abstract

Foster care is aimed at the SOS Children's Villages in Czech Republic (compared to Austria)

Key words: foster care, group foster care, SOS Children's Villages, Czech Republic, Austria

The work is indirectly divided into theoretical and practical parts. The first two parts of my work are the theory parts, where the first part shows the problems of group foster care based on the SOS Villages in the Czech Republic. The second part describes what the SOS Children's Villages are, and how they operate in the Czech Republic.

The practical part is a comparison of the Czech and Austrian SOS Children's Villages. This part is divided into three chapters. The first chapter addresses the issues of the SOS Villages in general, the second chapter refers to mothers in the SOS villages and the last chapter is about the children who live in SOS children's villages. For greater clarity of the whole issue, the text mainly describes the situation in the Czech Republic and in Austria and finally ends with a summary. At the end of this chapter I have added the overall assessment and a short discussion on the issue.